

worldwise europe **pcd tanulmány**

8 ESETTANULMÁNY A SZAKPOLITIKÁK FEJLESZTÉSI CÉLÚ KOHERENCIÁJÁRÓL

Rövidítések

— CZDA	Cseh Fejlesztési Ügynökség (Czech Development Agency)	— OHCHR	Az ENSZ Emberi Jogi Főbiztossága (United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights)
— EB	Európai Bizottság	— PCD	Szakpolitikák fejlesztési célú koherenciája (Policy Coherence for Development)
— EEAS	Európai Külügyi Szolgálat (European External Action Service)	— SNNPR	Déli Nemzetek, Nemzetiségek és Népek (Etiópia 9 szövetségi tartományának egyike – Southern Nations, Nationalities and Peoples Region)
— EGT	Európai Gazdasági Térség	— UK	Egyesült Királyság
— ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete (United Nations)	— UNFPA	Az ENSZ Népesedési Alapja (United Nations Population Fund)
— EU	Európai Unió	— UNHCR	Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (United Nations High Commissioner for Refugees)
— FAO	Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete (Food and Agriculture Organization of the United Nations)	— UNICEF	Az ENSZ Gyermekalapja (United Nations Children's Fund)
— GDP	Bruttó hazai termék (Gross Domestic Product)	— UNIFEM	Az ENSZ Fejlesztési Alapja a Nőkért (United Nations Development Fund for Women)
— IFAD	Nemzetközi Mezőgazdasági Fejlesztési Alap (International Fund for Agricultural Development)	— UNGEI	Az ENSZ Lányok Nevelése Kezdeményezése (United Nations Girls' Education Initiative)
— ILC	Nemzetközi Föld Koalíció (International Land Coalition)	— UN-Women	Az ENSZ Nemek Közötti Egyenlőséggel és a Nők Felemelkedésével foglalkozó Egysége (United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women)
— ILUC	A földhasználat közvetett megváltoztatása (Indirect Land Use Change)	— USD	Amerikai dollár
— IMF	Nemzetközi Valutaalap (International Monetary Fund)	— WTO	Kereskedelmi Világszervezet (World Trade Organisation)
— KÜM	Külügyminisztérium		
— LIC	Alacsony jövedelmű országok (Low Income Countries)		
— MDG	Millenniumi Fejlesztési Célok (Millennium Development Goals)		
— MIC	Közepes Jövedelmű Országok (Middle Income Countries)		
— MiFID	A pénzügyi eszközök piacairól szóló irányelv (Markets in Financial Instruments Directive)		
— ODA	Hivatalos fejlesztési támogatás (Official Development Assistance)		
— OECD	Gazdasági Együtműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Co-operation and Development)		
— OECD DAC	Az OECD Fejlesztési Segítségnyújtási Bizottsága (OECD Development Assistance Committee)		
— OHADA	A Gazdasági Jog Afrikai Harmonizációjának Szervezete (Organization for the Harmonization of African Business Law)		

Bevezetés

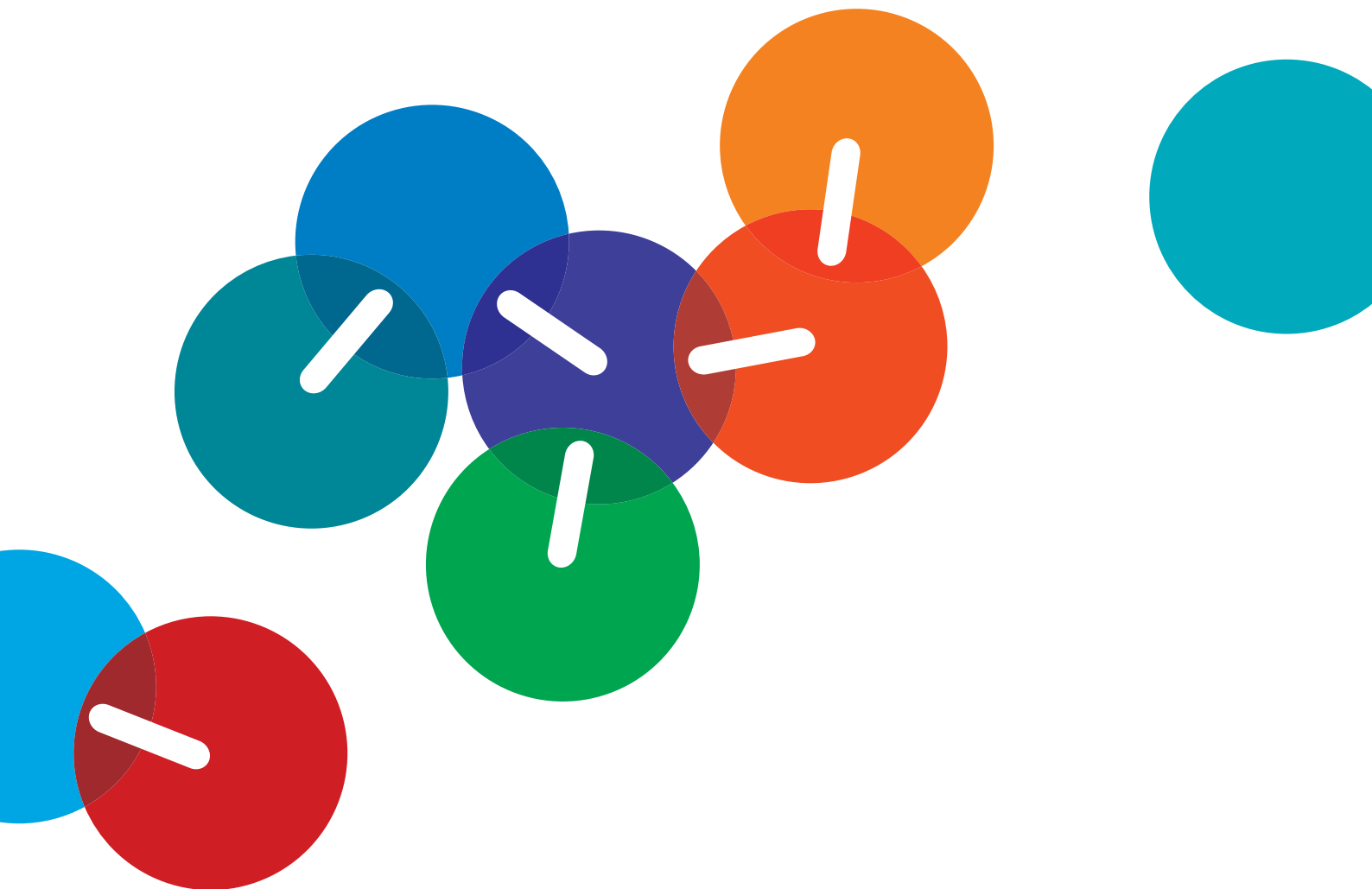
Kiadványunk a **World-Wise Europe: A more coherent Europe for a fairer world** (Koherensebb Európa egy igazságosabb világért) projektegyüttműködés első közös eredménye. A 2013. februárjában indított kezdeményezésben Belgium (a francia ajkú vallon régió), a Cseh Köztársaság, Észtország, Franciaország, Magyarország, Lengyelország, Románia, Szlovákia és Szlovénia nemzetközi fejlesztéssel foglalkozó civil platformjai, valamint a nemzetközi adósságok és a fejlesztés kérdéseivel foglalkozó európai civil hálózat (Eurodad) fogtak össze azzal az általános céllal, hogy erősítsék a globális szegénység elleni küzdelemben kulcsfontosságú tényező, a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciájának (PCD) támogatottságát mind a nyilvánosságban, mind a politikai szereplők körében.

Hét különböző országban készült esettanulmányt mutatunk be, amelyek világosan érzékeltetik a nemzetközi fejlesztési együttműködés, illetve más, nem közvetlenül a nemzetközi fejlesztéssel kapcsolatos szakpolitikák közötti szoros összefüggést, és azt, hogy milyen fontos lenne az említett szakpolitikák összehangolása a nemzetköz fejlesztési célokkal. A felsorolt példák azt is tükrözik, hogy a fejlesztéssel közvetlenül nem foglalkozó területek szakpolitikái, például a migrációs politika, vagy a bioüzemanyag-politika milyen könnyen ellentmondásba kerülhetnek a fejlesztési együttműködéssel, és gátolhatják annak érvényesülését. Az egyes esettanulmányokban először vázoljuk a fejlesztési együttműködés kontextusát az adott országban, beleértve az intézményi és jogi kereteket. Ezt követően a civil szervezetek és a kormány által támogatott konkrét projekteket vizsgáljuk meg, hogy ezeken keresztül bemutathassuk, hogyan kapcsolódik a fejlesztéspolitika olyan szakpolitikai területekhez, mint a menekültügy és a migráció, a mezőgazdaság vagy az energiapolitika.

- Az **észt** esettanulmányból kiderül, hogy az igen konzervatív menekültügyi politika közvetlen ellentmondásba kerülhet az emberi jogok védelmének kiemelt jelentőséget tulajdonító nemzetközi fejlesztési programokkal, amelyek épp azokra az országokra irányulnak, ahonnan a menedékkérők jelentős része származik.
- **Romániában** a teljes ODA-költségvetés¹ 20 százalékát (2012) fordították az országba érkező diákok ösztöndíj-támogatására. Az ösztöndíjak elosztása során azonban nem vették figyelembe a partnerországok igényeit, és egyáltalán nem próbálták meg felmérni, hogy mennyire hasznosak a számukra az ösztöndíjak.
- **Szlovákia** az élelmezésbiztonság fejlesztéséhez járul hozzá Kenya egyes régióiban a kistermelők támogatásával, ugyanakkor ez a tevékenység az ország nemzetközi kereskedelmi tevékenységéhez, illetve az EU bioüzemanyag-politikájához kapcsolódik, amelyek hátrányosan érintik a fejlesztési célokat.
- A **lengyel** eset azt mutatja meg, hogy a kormány klímapolitikája ellentétes az éghajlatváltozás elleni küzdelem célkitűzéseivel, pedig annak jelentősége a fejlődő országok számára kiemelkedő.

- A **Cseh Köztársaság** azon országok között volt, amelyek nem voltak hajlandók támogatni az EU bioüzemanyag-politikájának fejlődő országokra, köztük Etiópiára gyakorolt ártalmas hatásait csökkentő reformokat, miközben a cseh kormány által támogatott fejlesztési együttműködési projektek középpontjában az etióp kistermelők fenntartható megélhetésének biztosítása áll.
- **Szlovéniában** csak gyenge mechanizmusokat találtunk a migrációs és fejlesztési politikák koherenciájának biztosítására, annak ellenére, hogy a két terület abban is látványosan kapcsolódik egymáshoz, hogy mindkettő a nyugat-balkáni térségre összpontosít.
- **Magyarország** érdekeltsége a hazai bioüzemanyag-termelés fellendítése tekintetében egyértelműen ellentétes azzal a követelménnyel, hogy meg kell fékezni a bioüzemanyagok fokozódó mértékű termesztését és felhasználását, mert e tevékenységek eredményeként a fejlődő országoknak növekvő élelmiszerárakkal, súlyos környezeti problémákkal, éhezéssel és a földterületek kisajátításával kell szembenézniük.
- A **belga külügyminiszter** aktívan lobbizott annak érdekében, hogy a kongói kormány a kongói mezőgazdaság fejlesztése helyett a belga vállalatok érdekei szerint módosítsa a mezőgazdasági törvényeket, annak ellenére, hogy Kongó mezőgazdasága a belga nemzetközi fejlesztési együttműködés kiemelt területe.

A fenti elemzések, valamint a fejlesztéssel foglalkozó civil szervezetek eredményei és tapasztalatai alapján a tanulmány ajánlásokat fogalmaz meg az érintett országok kormányai számára. Ezeket az ajánlásokat érdemes a fejlesztés terén aktív civil szervezetek európai szövetsége, a CONCORD ajánlásainak kiegészítéseként értelmezni, amelyeket a közelmúltban a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciájának európai kontextusáról készített jelentésében fogalmazott meg².

Tartalomjegyzék

Észt esettanulmány /	7
Az észt fejlesztés- és menekültpolitika Estonian Roundtable for Development Cooperation (AKÜ) és Estonian Refugee Council	
Román esettanulmány /	11
Ösztöndíjprogramok külföldieknek és a román fejlesztéspolitika Romanian NGDO Platform – FOND	
Szlovák esettanulmány /	15
Bioüzemanyagok és a szlovák fejlesztéspolitika Slovak NGDO platform - Platforma MVRO	
Lengyel esettanulmány /	19
Fejlesztés és klímapolitika Grupa Zagranica	
Cseh esettanulmány /	23
A bioüzemanyagok és a cseh fejlesztéspolitika Czech Forum for Development – FoRS	
Szlovén esettanulmány /	27
Migráció és fejlesztéspolitika Slovenian NGDO Platform for Development Cooperation and Humanitarian Aid - SLOGA	
Magyar esettanulmány /	31
A bioüzemanyagok és a magyar fejlesztéspolitika Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ) és HAND Szövetség	
Belga esettanulmány /	37
A donor országok nagyvállalatainak érdekei és a fejlesztéspolitikai célok érvényesülése CNCD-11.11.11	
Bevezetés & Ajánlások /	3 & 41
Centre national de coopération au développement (CNCD-11.11.11) és European Network on Debt and Development (Eurodad)	

Észt esettanulmány

Észt fejlesztés- és menekültpolitika

Észtország 15 éve nyújt fejlesztési támogatást. Az ország két legfontosabb partnere a kétoldalú fejlesztési együttműködésben Afganisztán és Grúzia, ám tevékenysége kiterjed Örményországra, Fehéroroszországra, Moldovára, Ukrajnára és más térségekben (elsősorban a Közel-Keleten) található országokra is. Észtország komoly hangsúlyt fektet a demokrácia és a jogállamiság megteremtésére, valamint az emberi jogok védelmére a fenti országokban – az észti fejlesztési együttműködés jelentős része ezekre a területekre összpontosít. Paradox módon Afganisztán és Grúzia vezeti azoknak a fejlődő országoknak a listáját, amelyekből a legtöbb menekült kér menedékkérelmet Észtországban, ugyanakkor e kérelmek túlnyomó részét elutasítják, ami a fejlesztési és a migrációs politika inkoherenciájának világos jele. Észtország támogatja ugyan a demokráciát és védi az emberi jogokat a fejlesztési együttműködés keretében, ám egyúttal kifejezetten konzervatív megközelítést alkalmaz a menedékkérőkkel szemben, akik éppenséggel alapvető jogaik megsértése és az üldöztetés miatt kényszerülnek elhagyni hazájukat.

Fejlesztési támogatást nyújtó országgént Észtország mindig is a demokrácia és a jogállamiság előmozdítására, valamint az emberi jogok védelmére összpontosította erőforrásait. A témával kapcsolatos legfontosabb hivatalos dokumentum, a Fejlesztési együttműködés és humanitárius segítségnyújtás stratégiája³ is e kérdések fontosságát emeli ki azzal, hogy az emberi jogokat, a nemek közötti egyenlőséget és a környezet védelmét nyilvánították az észti fejlesztési együttműködés legfontosabb alapvető értékeinek.

A 2013-2015 közötti időszakban Észtország az ENSZ Emberi Jogi Tanácsának is tagja. A Külügyminisztérium kijelentette, hogy a fő külpolitikai prioritás az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság kiterjesztése és bővítése. Különös hangsúlyt fektetnek a nők, a gyermekek és az

őslakos népek, mint veszélyeztetett, a diszkriminációnak leginkább kitett csoportok jogainak védelmére⁴. Elismerésre méltó, hogy ez a prioritás egyértelműen megjelenik az észti fejlesztési együttműködési és humanitárius segítségnyújtási tevékenységekben. Észtország önkéntes pénzbeli adományokkal is rendszeresen hozzájárul számos szervezet finanszírozásához: az ENSZ Emberi Jogi Főbiztosának Hivatala (OHCHR), az ENSZ Nemek Közti Egyenlőséggel és a Nők Felemelkedésével foglalkozó Egysége (UN-Women), az ENSZ Gyermekalapja (UNICEF), az ENSZ Népesedési Alap (UNFPA), az ENSZ Fejlesztési Alapja a Nőkért (UNIFEM), az ENSZ Lányok Nevelése Kezdeményezése (UNGEI) és az ENSZ őslakos Népek Fóruma mellett több alapítványt is támogat.

Az észt PCD politika

Észtország nem fogadott el külön jogszabályt a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciájáról (PCD), ugyanakkor a Fejlesztési együttműködési és humanitárius segítségnyújtási nemzeti stratégia egyértelműen kijelenti, hogy a fejlesztési együttműködés támogatása érdekében Észtország törekszik az olyan szakpolitikai területek közötti koherencia növelésére, mint a kereskedelempolitika, a biztonságpolitika, a kutatási és innovációs politika, a környezetvédelmi politika, a mezőgazdasági és a migrációs politika, továbbá törekszik az illetékes intézmények közötti együttműködés javítására is a politikák végrehajtása során. Ezt az elkötelezettséget megerősítették azzal is, hogy az EU, illetve az OECD szintjén számos különböző megállapodás és kezdeményezés számára biztosítottak támogatást.

Mi több, a nemzeti stratégia magában foglal egy olyan konkrét finanszírozási intézkedést is, amelynek célja a koherencia biztosítása egyrészt a fejlesztési együttműködés területén, másrészt az azt befolyásoló további szakpolitikai területeken (pl. kereskedelempolitika) kialakított álláspontok között. Észtország azonban összesen egyetlen esetben folyósított pénzügyi támogatást ezen intézkedés keretében: a Frankofónia Nemzetközi Szervezetének tagdíjbefizetésével (10 000 euró).

Az észt menekültügyi politika

Észtország majdnem olyan hosszú ideje biztosít nemzetközi védelmet, mint fejlesztési támogatást. Csatlakozott a menekültek jogállásáról szóló ENSZ-egyezményhez (1951), majd 1997-ben a menekültek jogállásáról szóló Jegyzőkönyvet (1967) is aláírta. Észtországhoz azóta összesen 439 menedékkérelmet intéztek, és ezek mintegy felét az elmúlt három évben nyújtották be, ami jelzi, hogy a téma fontossága gyorsuló ütemben növekszik⁵.

Az évek során a legnagyobb számban grúz állampolgárok (63 fő) nyújtottak be menedékkérelmet Észtországba. Grúziát Oroszország (58) és Afganisztán (36) követi, de szíriaiak (21), fehéroroszkok (20) és örmények (17) is jelentős számban kértek menedékkérelmet. Érdekes, hogy az EU keleti partnerországai és Afganisztán ugyanakkor az észt fejlesztési együttműködés kiemelt partnerei is. A közelmúlt szíriai eseményei miatt az észt humanitárius segítség jelentős részét a szíriai menekültek problémáinak csökkentésére fordítják.

A menekültekkel foglalkozó szervezetek statisztikái és visszajelzései ugyanakkor azt mutatják, hogy az észt szakpolitikák rendkívül konzervatív módon kezelik az üldözés vagy életveszély elől menekülő menedékkérelmeket. 1997 óta Észtország összesen 89

főnek biztosított védelmet (köztük 18 családtagnak). Például két örmény, három grúz és hat fehéroroszk állampolgár kapott menedékkérelmet, ami az érintett országokból származó összes kérelmezőnek csupán 10 százaléka. Az afgán kérelmezők mintegy fele részesült pozitív elbírálásban. A 2013-ban benyújtott szíriai kérelmek egy nyolcadára érkezett máig pozitív válasz. Összességében elmondható, hogy az EU tagállamai között Észtországban a legalacsonyabb a menekültek száma.

A fentiekén túl az Észt Emberi Jogi Központ által készített éves emberi jogi jelentés azt jelzi, hogy a kormány nem vállalt proaktív szerepet a menedékkérelmek támogatásában az alatt az idő alatt, amit Észtországban töltöttek⁶. A befogadó központban töltött időszakban (azt követően is, hogy megkapták az igényelt nemzetközi védelmet), a menedékkérelmeknek a legtöbb esetben különböző civil szervezetek nyújtanak projektalapú támogató szolgáltatásokat, és a kormány szerepe nagyrészt kimerül abban, hogy hozzájárul egyes hasonló tevékenységek részleges finanszírozásához. A távoli elhelyezkedésű befogadó központban a menedékkérelmek csak jelentős nehézségek árán férnek hozzá munka- és oktatási lehetőségekhez, korlátozott jogi segítségnyújtásra számíthatnak, kevés nyelvtanfolyamba kapcsolódhatnak be, és nem sok alapvető ismeretet kapnak arról, hogy mi módon rendezhetnék be életüket Észtországban. Nem alakítottak ki sztemerő gyakorlatot a felnőtt támogatása nélkül érkező kiskorú menedékkérelmek kezelésére sem. A jelentés további jelentős kihívásként említi, hogy a helyi önkormányzatok vonakodnak attól, hogy segítsenek a nemzetközi védelemben részesített menedékkérelmek lakóhelyet találni, és támogassák beilleszkedésüket.

A befogadási feltételekről szóló európai irányelv arra kötelezi a tagállamokat, hogy legfeljebb egyéves tartózkodást követően tegye lehetővé a munkavállalást a menekültek számára. Míg számos tagállam hat hónapnál rövidebb várakozási időt határozott meg, vagy akár el is törölte ezt, Észtország a maximális megengedett időkeretet használja ki, ami a gyakorlatban a menedékkérelmek munkavállalásának tiltásával ér fel.

Az észt menekültügyi politika konzervatív jellege tetten érhető abban is, hogy az ország a menekültek újbóli letelepítésében, az EU-n belüli áthelyezési programokban, valamint a rászoruló humanitárius befogadásában sem szívesen vesz részt. Az a tény, hogy Észtország nem kíván bekapcsolódni az UNHCR által üzemeltetett, a menekültek áttelepítését célzó programokba, különösen látványos és problematikus annak fényében, hogy a Szíriából érkező menekültek áradata fokozódik, és számos ország vállalt komolyabb kötelezettségeket.

Inkoherens döntések

Miközben dicséretes, hogy Észtország a fejlesztés- és külpolitikája középpontjába állította az emberi jogok védelmét és támogatását, ugyanakkor problémás, hogy menekültügyi politikája nem támogatja ugyanezeket a célokat. A nyilvánvaló jogsértések miatt menedéket kérő menekültek nemzetközi védelmének megadásától való vonakodásban tetten érhető konzervatív attitűd mind az ország fejlesztési politikájával, mint az emberi jogokhoz való általános megközelítésével összeegyeztethetetlen.

Egyrészt tény, hogy a vezető észt politikusok időről időre nyilvánosan is elkötelezik magukat a világ valamennyi lakosának élete és méltóságának védelme mellett. A menekülteket segítő multilaterális szervezetek és humanitárius missziók támogatása is bizonyítja ezt az elköteleződést. Másrészt ugyanakkor Észtország meglehetősen szűk értelmezésben követi a Genfi egyezményt, csakúgy, mint a szubszidiárius védelem definíciót,

míg más országok új esetekkel bővítették ki a védelmi kritériumok körét. Míg az üldöztetéstől való védelem joga olyan emberi jog, amely származásától függetlenül mindenkit megillet, Észtország még csak azon országokból érkező menekültekkel sem volt nyitottabb, amelyekkel egyébként fejlesztési együttműködést folytat.

A menekültek iránt mutatott konzervatív attitűd különösen azért nehezen érthető, mert a huszadik század történetében Észtország is több olyan vízrontagságos korszakot élt meg, amikor más országoknak kellett befogadniuk észt menekülteket. Több tízezer észt tapasztalta meg személyesen a menekültlét borzalmait, vagy fűzték családi szálak olyanokhoz, akiknek az első vagy a második világháború során el kellett hagyniuk az országot. Ennek különösen látványos példája Észtország elnöke, Toomas Hendrik Ilves, aki maga is a második világháborút követően a szovjetek elől Stockholmba menekülő szülők gyermekeként jött a világra.

Ajánlások

Bár közvetlenül érinti a fejlődő országokat, a fejlesztés- és menekültpolitika közötti szakpolitikai koherencia biztosítása nem a Külügyminisztérium kizárólagos felelőssége, és nem is szabad így tekinteni rá. Sőt, ebben a konkrét esetben valójában épp az említett minisztérium felelőssége a legkisebb, hiszen már így is sikeresen támogatja a fejlődő országokat az illetékeségi körébe tartozó területeken (azaz a fejlesztési együttműködés keretében). Az inkoherencia feloldása elsősorban a Szociális és a Belügyminisztérium feladata lenne.

Az észt menekültpolitika és a fejlesztéspolitika célkitűzései közötti összhang megteremtése, illetve a menedékkérők jólétének és biztonságának biztosítása érdekében az észt kormányzat számára a következő ajánlásokat fogalmazzuk meg:

- AZ UNHCR-rel és az Észt Emberi Jogi Központtal együttműködésben az észt határon alakítsanak ki olyan monitoring-tevékenységet, amely garantálja, hogy a menedékkérelmi eljárás összhangban van az észt menekültügyi jogszabályokkal és a nemzetközi kötelezettségekkel;
- Vegyék ki a részüket az UNHCR által a menekültek újbóli letelepítését célzó programokból, különösen azon országok tekintetében, amelyek Észtország kiemelt fejlesztési együttműködési partnerei (pl. afgán menekültek Pakisztánban és Iránban), illetve amelyekben akut háborús helyzet alakult ki (pl. Szíria);
- Harmonizálják az észt szabályozást az európai irányelvekkel és a nemzetközileg elismert gyakorlatokkal, és a jogszabálytervezetek kialakítása során mindig kérjék ki az adott témában leginkább illetékes civil szervezetek, valamint az UNHCR véleményét;
- Javítsák a menedékkérőknek a befogadó központban és azon túl nyújtott szolgáltatásokat, s különös tekintettel a nők, illetve a felnőtt kíséretet nélkülöző kiskorúak védelmére;
- Alakítsanak ki átfogó mechanizmust az egyéb politikák és a fejlesztési célok összhangjának elemzése és megteremtése érdekében.

Román esettanulmány

A romániai fejlesztési kontextus

A román nemzetközi fejlesztési együttműködési politika egyidejűleg több földrajzi területre összpontosít: az ország keleti szomszédaira (a Moldovai Köztársaság – kiemelt partnerország, a román ODA fő haszonélvezője; valamint Grúzia, Örményország, Azerbajdzsán), Észak-Afrikára (Egyiptom, Tunézia, Líbia) és a Közel-Keletre (a palesztin területek, Irak és Afganisztán)⁷. Ami a tematikus prioritásokat illeti, a nemzetközi fejlesztési együttműködési politika 2006-ban elfogadott nemzeti stratégiája az oktatás és a szakmai továbbképzés/foglalkoztatás területeit emeli ki, mint a romániai hivatalos fejlesztési támogatás (ODA) célterületeit⁸. A legfrissebb, 2013 novemberében megjelent országos ODA jelentés szerint 2012-ben a Moldovai Köztársaság és Tunézia volt a romániai ODA két fő kedvezményezettje. E támogatás jelentős részben a két országból érkező diákok ösztöndíjainak formájában valósult meg⁹. Ugyanakkor ebben a konkrét esetben több ponton is inkoherencia merül fel az ország belföldi szakpolitikái (oktatás- és migrációs politika) és a fejlesztési célkitűzések között, miközben strukturális problémák is léteznek (hiányoznak az ösztöndíjasok utánkövetését megalapozó mechanizmusok és nincsenek országstratégiák).

Ami a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciájának romániai megvalósítását illeti, az EU-tagállamok PCD rendszereinek áttekintéséről szóló CONCORD jelentés szerint Románia politikai értelemben elkötelezte magát a koherencia mellett, és ennek megfelelő mechanizmusokat is kialakított¹⁰.

Egyrészt, a szakpolitikák koherencia célkitűzése kimondottan szerepel a fejlesztési együttműködésre vonatkozó nemzeti stratégiában, méghozzá olyan alapelveként, amelyet az ODA szakpolitikák megvalósítása során tiszteletben kell tartani, illetve figyelembe kell venni¹¹. Másrészt működik Romániában egy úgynevezett Konzultatív Tanács, azaz egy olyan tárcaközi testület, amelynek a célja az illetékes minisztériumok közötti

koordináció, illetve a belföldi szakpolitikák és a fejlesztési célkitűzések közötti koherencia megteremtése. A Konzultatív Tanácsban a román fejlesztési civil szervezetek platformja, a FOND is képviselteti magát, más érdekelt felekkel együtt. Románia emellett hozzájárul a kétéves uniós PCD-jelentés elkészítéséhez is. A koherencia ugyanakkor nem jelenik meg kellő súllyal, és a fejlesztés hatékonyságához, illetve a Millenniumi Fejlesztési Célokhoz (MDG) történő hozzájárulás tekintetében jelentkező előnyei sem kapnak kellő hangsúlyt. Románia ráadásul nem rendelkezik olyan monitoring mutatókat tartalmazó PCD stratégiával, amelyek segítségével a PCD célkitűzések megfelelő végrehajtását ellenőrizhetni lehetne.

Migráció és oktatás: ösztöndíjak a fejlődő országokból érkező külföldi diákok számára

Az ODA kiadásokról többek között a Nemzeti Oktatási Minisztérium is minden évben számot ad. Ezek a kiadások jellemzően a fejlesztési támogatásra jogosult országok állampolgárai számára biztosított ösztöndíjak és egyéb pénzügyi támogatási módokat formáját öltik, és az országos ODA-kiadások összegének mintegy 20%-át teszik ki. 2012-ben a Nemzeti Oktatási Minisztérium egyebek mellett a következő országok állampolgárainak ítélte meg ösztöndíjakat: Moldovai Köztársaság, Tunéziai Köztársaság, Szerb Köztársaság, Ukrajna, Albán Köztársaság, Marokkói Királyság, Szíriai Arab Köztársaság, Török Köztársaság. A támogatás legnagyobb részét (12 789 589,09 EUR - 58 %) moldovai diákoknak juttatták, őket pedig másodikként tunéziai diákok követték (1 200 927,96 EUR - 5%)¹². Az ösztöndíjakat azonban nem a kiemelt országoknak ítéli oda, hanem az OECD által összeállított ODA-kezdményezett országokra vonatkozó listának megfelelően osztják szét. Ez magyarázza, hogy bár Szerbia már nem elsőbbségi ország, a megítélt ösztöndíjak rangsorában a harmadik helyet foglalja el 1 012 596,05 EUR megítélt támogatással¹³. A 288/1993 sz. kormányhatározat értelmében több intézmény ad ösztöndíjakat harmadik országbeli állampolgároknak: a Külügyminisztérium, a Kereskedelmi Minisztérium és az Oktatási Minisztérium. A határozat megemlíti, hogy ezeket az ösztöndíjakat Románia külügyi érdekeinek megfelelően kell kiosztani¹⁴. A Külügyminisztérium például 85 ösztöndíjat oszt ki a 2014-2015 tanévben. Ezek az ösztöndíjak a tandíjat, a szállásköltséget, valamint a hallgatónak nyújtott 65-85 eurónyi pénzügyi támogatást fedezik. A Külügyminisztérium emellett a következő kiemelt területeket azonosította: politikai és közigazgatási tudományok, pedagógia, román kultúra és civilizáció, újságírás, műszaki tanulmányok, olaj- és gázkitermelés, mezőgazdasági tudományok, állatorvos-tudomány, építészet, művészetek¹⁵. Ugyanakkor nem világos, hogy milyen alapon jelölték ki éppen ezeket a kiemelt területeket: a kedvezményezett fejlődő országok igényeinek felmérése, vagy Románia saját munkaerő-piaci igényei alapján.

A szakpolitikai inkoherencia aspektusai

AGYELSZÍVÁS, VALAMINT A PROGRAMTERVEZÉS ÉS A MONITORING HIÁNYA

Az inkoherencia első példája a Moldovai Köztársaságból érkező diákoknak juttatott ösztöndíjakkal kapcsolatos, akik tanulmányaik befejeztével vagy Romániában maradnak, vagy továbblépnek Nyugat-Európa felé. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a tehetségek elvándorolnak a hazájukból. Bár a hatás valószínűleg jelentős, nem készült hivatalos kimutatás a hazájukba vissza nem térő moldovai ösztöndíjas hallgatók számáról, mint ahogy arról sem végeztek kutatásokat, hogy ezen ösztöndíjak milyen hatással vannak az érintett partnerországra. Az Európai Politikák Központja (CRPE) jelentése szerint a moldovai hallgatók a következő okokkal magyarázzák, miért döntöttek úgy, hogy nem térnek vissza hazájukba (a személyes természetű motivációkon túl): először is, a Romániában szerzett végzettségre (elsősorban politikai és közigazgatási tudományok, nemzetközi kapcsolatok, marketing és reklám, illetve pszichológia) a moldovai munkaerőpiacon nincs igény¹⁶. Probléma továbbá, hogy a moldovai egyetemek, illetve az Oktatási Minisztérium képviselői szerint az országot romániai tanulmányaik folytatása érdekében nagy számban elhagyó egyetemi hallgatók hatását a moldovai oktatási rendszer megsínylette. Akadnak, akik megkérdőjelezzik ezen ösztöndíjak odaítélésének a célját, mert úgy látják: sokkal inkább a moldovai állampolgárok román munkaerőpiacra csábításának kísérletéről, mint a Moldovai Köztársaság fejlesztési erőfeszítéseinek támogatásáról van szó¹⁷.

AZ OKTATÁSHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS NEHÉZSÉGEI

További példa a következetlenségre azoknak az orvostanhallgatóknak az esete, akik többségükben Észak-Afrikából, elsősorban Tunéziából érkeznek (2012-ben 1164 hallgató iratkozott be)¹⁸. Az orvosi egyetemen eltöltött hat évet követően a diákoknak rezidensként kell szakmai gyakorlatot teljesíteniük egy kórházban annak érdekében, hogy gyakorlati orvosi ismeretekre tegyenek szert. A 22/2009 kormányhatározat szerint azonban a román és az EU/EGT tagállamok állampolgáiraival ellentétben, a külföldi diákok számára a rezidens gyakornoki programok nem illetékmentesek¹⁹. A rezidensi illeték gyakran igen magasra, a Iași Orvostudományi Egyetemen például 7700 euróra rúg²⁰. Különösen akkor válik világossá, hogy milyen súlyos terhet jelent ezeket az összegeket előteremteni, ha figyelembe vesszük, milyen nehéz egy EU-n kívüli külföldi hallgató számára Romániában munkát találni. A külföldiek romániai tartózkodásáról szóló 194/2002 sz. kormányhatározat²¹, illetve az 56/2007 sz. kormányhatározat²² szerint az ideiglenes tartózkodási engedéllyel az országban tanulási céllal tartózkodó külföldi állampolgároknak

csak munkavállalási engedély birtokában (ennek beszerzése neki és a munkaadónak is komoly erőfeszítésbe kerül - lásd A munkaerő-piaci belépés nehézségei c. szakaszt) és így is csak részmunkaidőben vállalhatnak munkát.

Ebből kifolyólag e diákok nincsenek könnyű helyzetben, ha meg szeretnék keresni az illeték kifizetéséhez szükséges összeget, és romániai orvosi tanulmányaik végén így sokan Nyugat-Európában keresnek gyakorlati tapasztalatot²³.

A MUNKAERŐ-PIACI BELÉPÉS NEHÉZSÉGEI

A külföldi állampolgárok munkaerő-piaci hozzáférése tekintetében az 56/2007. sz. kormányhatározat szabályozza a munkavállalás és a Románia területén tartózkodás bizonyos kérdéseit. A 157/2011 sz. törvény romániai tartózkodás további részleteivel kapcsolatos egyéb normatív rendelkezéseket módosítja, illetve egészíti ki²⁴.

E jogszabályok szerint a kormány hatáskörébe tartozik, hogy évről évre meghatározza az adott évben külföldi állampolgárok számára kiadható munkavállalási engedélyek számát. Külföldi állampolgárok abban az esetben vállalhatnak munkát Romániában, ha az alábbi feltételek mind teljesülnek²⁵: a betöltetlen álláshelyet román vagy EU/EGT állampolgár nem kívánja betölteni; a jelölt eleget tesz a szakmai képzésre vonatkozó speciális rendelkezéseknek, rendelkezik megfelelő tapasztalattal az adott területen, és rendelkezik érvényes munkavállalási engedéllyel; a jelölt igazolni tudja, hogy egészségügyileg alkalmas a munkakör által megkívánt tevékenységek elvégzésére, és büntetlen előéletű; a kiadható munkavállalási engedélyek kormány által jóváhagyott éves keretét még nem merítették ki; a munkáltatónak nincsenek elmaradt hátralékai, és

valóban azon a területen tevékenykedik, amelyre a munkavállalási engedélyt kérték, továbbá nem ítélték el be nem jelentett foglalkoztatás miatt. A munkavállalási engedélyt az Általános Bevándorlási Felügyelőség állítja ki a munkáltató számára, amennyiben az a fentieket igazoló valamennyi dokumentumot bemutatja²⁶. E dokumentumok beszerzéséhez a munkáltatónak és a leendő munkavállalónak is egy körülbelül 6 hónapig tartó fáradságos folyamaton kell keresztülmennie. És ha ez nem lenne elég, a munkáltatónak ezen felül több mint 500 eurós illetéket kell fizetnie, valamint több napot kell különböző állami intézményekben eltölteni, amíg a szükséges papírokat kiállítják. A munkavállalási engedély egy évig érvényes, és csak abban az esetben hosszabbítható meg, ha a munkavállaló határozatlan időre szóló egyéni munkaszerződés keretében, ugyanannál a munkáltatónál dolgozik tovább – aminek viszont az a feltétele, hogy a tartózkodási engedélyt terjessze ki munkavállalásra is (ennek érdekében a munkavállalónak egy teljes kérelmező csomagot kell összeállítania.)²⁷ Amennyiben azonban a külföldi állampolgár „magasan képzett munkavállaló”, a munkavállalási engedély beszerzésére irányuló eljárás egyszerűbb, ugyanakkor a törvény kimondja, hogy az e kategóriába tartozó munkavállalók fizetésének a bruttó átlagjövedelem legalább négyszeresét kell elérnie. Ez a követelmény abszurd, tekintettel arra, hogy még a magasan képzett munkavállalókra vonatkozó kritériumoknak megfelelő román alkalmazottak sem keresnek ennyit²⁸. Ilyen körülmények között sok munkáltató nem hajlandó külföldi állampolgárokat foglalkoztatni, és letesz erről, vagy pedig feketén veszi fel őket, amely esetben a munkavállalók jogait a tisztességes fizetéshez, biztonságos munkakörnyezethez, egészségügyi biztosításhoz stb. semmi nem védi.

Ajánlások

A fenti kihívásokra tekintettel a következő ajánlásokat fogalmazzuk meg:

- Országstratégiai dokumentumok kidolgozása annak érdekében, hogy a partnerországokból érkező hallgatók elsőbbséget élvezzenek az ODA-ösztöndíjak odaítélése során. Az országstratégiai dokumentumokban meg kell követelni, hogy mérjék fel a partnerországok oktatási rendszerével és munkaerőpiacával kapcsolatos szükségleteit, hogy ennek révén olyan típusú képzéseket kínálhassanak, amelyek hozzájárulhatnak az érintett országok fejlődését hátráltató hiányosságok betöltéséhez. Sőt, az országstratégiai dokumentumokban olyan monitoring mechanizmusokat is le kell fektetni, amelyek segítségével számot lehet adni arról, hogy mi történik az ösztöndíjas hallgatókkal az egyetem elvégzését követően, illetve amelyek lehetővé teszik az adott fejlődő országra vonatkozó rendszeres hatásvizsgálat elvégzését.
- A Konzultatív Tanács fordítson elegendő időt a Nemzeti Oktatási Minisztérium és a Külügyminisztérium közötti koordináció szorosabbra fűzésére, a román fejlesztési együttműködési politikához igazodó ösztöndíjprogram hatékony irányítása érdekében.
- Módosítsák a jogszabályokat annak érdekében, hogy az orvosi tanulmányokat folytató külföldi diákok illetékmentesen vehessenek részt a szükséges rezidensi gyakornoki programokban.

Szlovák esettanulmány

A szlovákiai háttér

A Szlovák Köztársaság hivatalos fejlesztési támogatási rendszerét 2003-ban hozták létre. Tíz évvel később, 2013-ban Szlovákia az OECD DAC tagja lett, ami világos jele annak, hogy elismerik a fejlesztési együttműködésben játszott felelős partneri szerepét. Az évek során az ország egyre nagyobb hangsúlyt fektetett a fejlesztéspolitika hatékonyságára. Így például csökkentették a partnerországok számát, annak érdekében, hogy fókuszáltabban tudjanak a célországokkal hosszútávon együttműködni. A 2009-2013, illetve a 2014-2018 időszakot felölelő középtávú ODA stratégiákban három partnerországot emeltek ki. Ezek egyike Kenya, amellyel számos szlovák civil szervezet és egyetem immár 18 éve aktívan foglalkozik.

A szlovák ODA-törvény része a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciája²⁹. A Külügyminisztérium felelős azért, hogy a különböző szlovák szakpolitikákat összhangba hozza a fejlesztési együttműködés célkitűzéseivel. A szakpolitikai koherencia a 2009-2013, illetve a 2014-2018 időszakot felölelő Középtávú ODA stratégiákban is meghatározó alapelveként jelenik meg. Így bár lenne jogi alapja, nem hoztak létre a PCD megvalósítását szolgáló mechanizmust, és így nincs monitoring, elemző és beszámoló rendszer. A szakpolitikák fejlesztési célú koherenciája még nem épült be a kormányzati gondolkodásba.

Szlovák kétoldalú fejlesztési együttműködés Kenyával

2013-ban a Szlovák Köztársaság Külügyekért és Európai Ügyekért Felelős Minisztériuma jóváhagyta a Szlovák fejlesztési együttműködési stratégia Kenyával című országstratégiai dokumentumot (a továbbiakban: stratégiát), amely a 2014-2018 időszakra szólóan, a kenyai kormány által 2008-ban elfogadott, Vision 2030 programmal összhangban határozza meg a fejlesztési együttműködés irányvonalait³⁰. Az elmúlt 10 évben a szlovák kormány mintegy 6 millió EUR összegben

támogatott különböző kenyai projekteket. 2004 és 2012 között a szlovákiai civil szervezetek, az egyetemi szféra képviselői, a kutatóintézetek és a magánvállalkozások összesen 33 kétoldalú fejlesztési projektet valósítottak meg a következő szektorokban: egészségügy (32%), vidéki területek társadalmi-gazdasági fejlesztése (28%), oktatás (21%), környezetvédelem (14%) és infrastruktúra (5%).

A stratégia kimondja, hogy a szegénység csökkentése, valamint a társadalmi egyenlőtlenségek megszüntetése lesz a kenyai szlovák fejlesztési együttműködés motorja. Valamennyi beavatkozás középpontjában a szegénység, az egyenlőtlenség és a társadalmi kirekesztés strukturális okainak megszüntetése állnak, és elsősorban a kenyai lakosság leginkább veszélyeztetett csoportjaira összpontosítanak. A dokumentum öt kiemelt beavatkozási területet emel ki, melyek között szerepel az élelmezésbiztonság fokozása is. A stratégiába ezen túl számos alapvető fontosságú kérdést beillesztettek. Ide tartozik a környezet védelme és a klímaváltozás kérdése, a természeti erőforrások fenntartható használata, illetve a klímaváltozás enyhítése és az alkalmazkodás.

Inkoherens döntések

Az OECD és a Világbank becslései szerint Kenya 2011-ben 2,5 milliárd dollár hivatalos fejlesztési támogatásban részesült³¹. A legnagyobb multilaterális donorok a Világbank (41%), az Európai Unió (18%) és az Afrikai Fejlesztési Bank (16 %) voltak. Az Európai Fejlesztési Alap 399,4 millió eurót különített el a 2007-2013 időszakra³². 2013 februárjában a Szlovák Köztársaságot felvették a Fejlesztési Partnerségi Csoport, a Kenyában jelen levő donor országok és szervezetek koordinációs csoportjának tagjai közé.

Az inkoherencia abban rejlik, hogy az EU és Szlovákia egyrészt fejlesztési támogatást nyújt Kenyának a szegénység felszámolása és a fenntartható fejlődés előmozdítása érdekében, másrészt azonban egyéb szakpolitikáik révén negatív hatással vannak a helyi lakosságra, akadályozva a fejlődését.

A jatropha dilemma: Az EU segíti, vagy veszélyezteti a környezetet?

2009-ben az EU elfogadta a megújuló energia irányelvet, amely 10%-os célkitűzést jelölt meg a közlekedés megújulóenergia-használati arányára 2020-ra³³. Az EU a bioüzemanyagokat támogatta a

közlekedés széndioxid-kibocsátásának csökkentése érdekében. Ugyanakkor a súlyos környezeti költségeken túl a bioüzemanyagok termelése sok negatív társadalmi és gazdasági hatással is jár: az előállításukhoz felhasznált területekről kiszorulnak az élelmiszer-termények. További hatásuk az erdőirtás fokozódása, a földek elragadása a gazdálkodóktól, és az élelmiszerárak ingadozása, aminek eredményeként a fejlődő országok lakosai között emelkedik azoknak az aránya, akiket éhínség fenyeget.

2012 októberében az Európai Bizottság 5 százalékos felső határral kívánta korlátozni az élelmiszer-termény alapú bioüzemanyagok felhasználási arányát. A bioüzemanyagok termelésével foglalkozó ipar ellenkezésének hatására az Európai Parlament 6 százalékos plafon mellett foglalt állást. 2013 decemberében a tagállamok nem tudtak megállapodni egy kompromisszumos határértékben. A litván EU-elnökség 7%-os kompromisszumos értékre tett javaslatot. Egyes országok, mint például Belgium és Dánia túlságosan magasnak találták ezt az értéket, míg mások, így Lengyelország és Magyarország is éppenséggel túl alacsonynak. Végül hét tagállam – Belgium, Dánia, Luxemburg, Magyarország, Olaszország, Hollandia és Lengyelország – elvetette a javasolt kompromisszumot. A közelgő európai parlamenti választásokra, illetve az új Bizottság felállítására tekintettel nem valószínű, hogy a tárgyalásokat 2015 előtt sikeresen lezárulnak³⁴.

A partvidéken fekvő kenyai Malindi város Dakatcha nevű erdősege közelében található jatropha-ültetvény a ritka, világszerte veszélyeztetett madárfajok mellett az őslakos Watha és Girima törzseket is fenyegeti. A Nature Kenya, a Royal Society for the Protection of Birds, valamint az Action Aid szervezetek kimutatták, hogy a jatropha-ültetvényekről származó üzemanyag akár hatszor annyi széndioxid-kibocsátással jár, mint a fosszilis üzemanyagok³⁵.

A jatropha-alapú bioenergia témájában készült FAO/IFAD jelentés kiemeli, hogy a jatropha megterem ugyan marginális területeken is, ám vízigénye rendkívül jelentős³⁶. A víz szűkössége konfliktushoz vezethet. A jatropha termesztése emellett nem kedvező a fejlődő országok erőforrásokban szegény közösségei számára sem. Elvonja a talaj tápanyagait olyan termények, mint a kukorica elől, miközben helyi felhasználhatósága kifejezetten alacsony³⁷. A nairobi székhelyű World Agroforestry Centre Miyuki Iyama vezetésével 260 jatropha-termelő gazda bevonásával kutatta a jatropha termesztését Kenya különböző agroökológiai zónáiban. A kutatás rávilágított, hogy a kenyai gazdaságokra jellemző feltételek mellett a terméshozam nagyon alacsony, és a kenyai kisüzemi termelőknek ezért alapvetően nem kellene jatrophát

termelniük³⁸. A szerző szerint a gazdálkodók nem rendelkeztek megfelelő növénytermesztési szakértelemmel sem, és így az önellátó jellegű gazdálkodásra berendezkedett termelők számára a jatropha termesztése igen kockázatos³⁹.

Becslések szerint az EU jelenleg mintegy 36 millió hektár földet használ a fejlődő országok területén⁴⁰. Akár Kenyárról, akár más fejlődő országokról van szó, a földterületeket gyakran bioüzemanyagok termesztésére használják, nemegyszer európai vállalatok, ami a helyi közösségekre és a fenntartható fejlődésre nézve egyaránt káros hatást gyakorol.

Javaslatok és ajánlások

Az esettanulmány rávilágít, hogy nagyon fontos a fejlesztési együttműködést tág kontextusban megvizsgálni. Szlovákia támogatja a kisléptékű gazdálkodást Kenya bizonyos régióiban, és igyekszik az élelmezésbiztonsághoz is hozzájárulni, miközben a nemzetközi kereskedelemben bekapcsolódva, illetve az EU bioüzemanyag-politikájának érintett szereplőjeként a fejlesztési célkitűzésekkel ellentétes hatást gyakorol.

A szlovák fejlesztési civil Platform a következőket javasolja:

- A szlovák kormány kövesse az OECD által a Szlovák Köztársasággal foglalkozó különleges DAC jelentésben⁴¹ megfogalmazott javaslatokat a fejlesztési célú szakpolitikai koherencia megteremtésére (i. politikai kötelezettségvállalás és szakpolitikai álláspontok; ii. szakpolitikai koordinációs mechanizmusok; és iii. rendszerek létrehozása a monitoring-tevékenység, valamint elemzések és jelentések készítése céljából)
- Hozzanak létre egy külső tanácsadó testületet, amely a fejlődő országokban (a civil szervezetek, egyetemek, kutatóintézetek stb. által) tapasztalt inkohereciákról tájékoztatást nyújt.
- A szakpolitikák fejlesztési célú koherenciájának gyakorlati megvalósítása érdekében válasszanak ki néhány, a fejlesztési célkitűzéseket érintő szakpolitikát, és jelöljenek ki kapcsolattartókat az illetékes minisztériumokban (Környezetvédelmi Minisztérium, Mezőgazdasági Minisztérium, Gazdasági Minisztérium; ezt további érintett minisztériumok követhetik).
- A fejlesztés és a koherencia megvalósítása érdekében biztosítsák a koordinációt a Külügyek és Európai Ügyek Minisztériumának Fejlesztési és Humanitárius Segélyezési Főosztálya által, és biztosítsanak elegendő emberi erőforrást a szakpolitikai koherencia megvalósítására.
- Használják ki a kenyai szlovák nagykövetségben rejlő potenciált (nyújtsanak visszajelzést a PCD-vel kapcsolatos ügyekben, erősítsék a párbeszédet a helyi szereplőkkel az EU-politikákra gyakorolt hatás tekintetében, javítsák az együttműködést az EEAS szereplőkkel a PCD témájában) és más nagykövetségekkel is a fejlődő országokban, valamint a Szlovák Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Ügynökséggel.
- Az előző évi ODA-támogatásairól szóló kiadványban szerepeltessenek egy PCD-tematikájú fejezetet.
- Növeljék a politikusok érdeklődését a PCD témaköre iránt - a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsában és az Európai Parlamentben is.
- Keltsék fel a fogyasztók érdeklődését a megvásárolt termékek eredete iránt, és próbálják rávenni őket arra, hogy gondolják végig, hogy a termékek mögött milyen gazdasági, környezeti és emberi költségek húzódnak meg.
- Használják ki a 2016-os szlovák EU-elnökségben előkészítésében rejlő lehetőségeket annak érdekében, hogy a PCD a politikai napirend fontos eleme legyen.

Lengyel esettanulmány /

Visszás klímapolitika – kiáltó inkohérenca a fejlesztési együttműködési célokkal

A lengyel jogszabályok világosan tisztázzák az ország fejlesztési együttműködési politikájának általános célkitűzéseit, valamint a végrehajtás szabályait. A 2011-ben aláírt Fejlesztési Együttműködési Törvény jelzi, hogy a fejlesztési segély a nélkülöző országoknak nyújtott támogatásról szól, és oly módon kell irányítani, hogy hozzájáruljon a szegénység csökkentéséhez, valamint a hosszú távú társadalmi-gazdasági jólét megteremtéséhez. Ezt megerősíti a 2012-2015-ös Többéves Fejlesztési Együttműködési Program is, kifejtve, hogy Lengyelország törekszik folyamatosan javítani a fejlődő országok gazdasági, társadalmi és politikai helyzetét – így ezzel a program az ENSZ 1986-os, a Fejlesztéshez való Jogról szóló Nyilatkozatára utal.

Lengyelország fejlesztési együttműködési politikája azonban mégis kicsit más képet fest. Az ország egyéb szakpolitikáit megvizsgálva könnyű észrevenni, hogy azok számos ponton konfliktusba kerülnek a fenti fejlesztési együttműködési célokkal. Ez az oka annak, hogy a területen dolgozó civil szervezetek – és szövetségük, a Grupa Zagranica – aktívan küzdenek a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciájának javításáért.

Bár a lengyel fejlesztési együttműködési törvény teremt némi alapot a PCD megvalósítására, amennyiben minden olyan minisztériumnak, amely fejlesztési együttműködési célokat finanszíroz, kötelessége konzultálnia a Külügyminisztériummal (a külügyminiszternek pedig kötelessége, hogy tanácsot adjon a fejlesztési együttműködési célkitűzéseket érintő programokkal és stratégiákkal kapcsolatban), az inkohérenca számos esetben súlyos és látványos.

A Grupa Zagranica tagszervezeteinek körében végzett felmerésben a fejlesztési együttműködési célokkal kapcsolatos "ellentmondásos" politikák tekintetében a leggyakrabban a következő területeket említették: (1) a keleti partnerség országait célzó vízumpolitika, (2) a közlekedési infrastruktúráis politika (szintén a keleti partnerség összefüggésében), (3) a szubszaharai országokra irányuló kereskedelmi és beruházási politika – elsősorban az EU szintjén, (4) a közös európai agrárpolitika (az élelmiszerhez és az élelmiszerbiztonsághoz fűződő jog kontextusában), valamint a klímapolitika (5).

Lengyelország hivatalos klímapolitikája (pontosabban az ország EU-s klíma- és energiapolitikai vitáiban képviselt álláspontja) a fejlesztési együttműködésben aktív lengyel civil szervezetek szerint kifejezetten ellentmondásban áll az ország által megfogalmazott fejlesztési együttműködési célokkal. Legalább az elmúlt két

évre visszatekintve nem túlzás kijelenteni, hogy a klímaváltozás ügyében Lengyelország hátráltatja az egységes progresszív EU politika elfogadását.

Mielőtt részleteiben bemutatnánk a lengyel klímapolitikát, érdemes röviden megvizsgálni a klímaváltozás problémáját, és feltárni, hogyan kapcsolódik a fejlesztési együttműködés témaköréhez. A klímaváltozás és a fejlesztési együttműködés összefüggése kapcsán azt a legfontosabb felismerni, hogy az előbbi központi kérdés mind a szegénység kiküszöbölése, mind a fenntartható fejlődés, mind a Millenniumi Fejlesztési Célok tekintetében. A globális szegénység megszüntetéséről jóformán nem is beszélhetünk, ha nem vesszük figyelembe a klímaváltozás mérséklését, illetve az alkalmazkodás kérdéseit. A megnövekedett széndioxid-kibocsátás közvetett és közvetlen hatásai (beleértve a váratlan áradásokat, esőket, a sivatagosodást és az aszályokat, az időjárás mind szélsőségesebb ingadozását és az emelkedő tengerszinteket) egytől egyig negatívan befolyásolják az emberiség jólétét ma és a jövőben egyaránt. Ebben a kérdésben az az igazán fontos, hogy a negatív hatások egyenlőtlen módon oszlanak el a fejlődő és a fejlett országok között. Más szóval, az éghajlatváltozás hatásai is aránytalanul nagy mértékben sújtják a szegénységben élő embereket, mert a kevésbé fejlett országok csak kisebb mértékben képesek a kiszámíthatatlan éghajlatváltozáshoz alkalmazkodni. Ide tartozik: (1) a trópusi területeken élőket sújtó egészségügyi következmények (például a malária kockázata, a vízzel kapcsolatos betegségek), (2) az élelmiszerhiány (a szélsőséges időjárás eredményeként összeomlik a helyi és regionális mezőgazdaság, ami éhezéshoz és elvándorláshoz vezet), (3) a vízbiztonság (fokozott vízhiány), (4) a súlyos természeti katasztrófák (amelyek leginkább a szegényeket sújtják), (5) a tengerszint emelkedése (potenciális ún. "éghajlati menekültek", az erőforrásokért folytatott fokozódó konfliktusok stb.) Ezek a kérdések mind közvetlenül kapcsolódnak a fejlesztési együttműködés szakterületéhez, ezért elengedhetetlen a klímapolitika és a fejlesztési együttműködési politika összehangolása. A tehetősebb országok felelőssége, hogy élen járjanak az emberi eredetű szén-dioxid-kibocsátás globális hatásainak csökkentésére irányuló küzdelemben.

Ha megvizsgáljuk, hogy Lengyelország milyen szerepet és kötelezettségeket vállalt az éghajlat- és energiapolitikai intézkedésekkel kapcsolatos európai szintű megbeszéléseken, meglehetősen lehangelő képet kapunk. 2012 júniusában Lengyelország megakadályozta, hogy a 27 EU-tagállam egyhangú döntéssel fogadja el a

széndioxid-kibocsátás csökkentésének 2050-ig tartó stratégiáját (amely szerint 2050-re a széndioxid-kibocsátást az 1990-es szinthez képest akár 95 %-kal szorították volna vissza). Lengyelország szembehelezkedett azokkal az Európai Bizottság megbízásából végzett kutatásokkal is, amelyek szerint az EU egyszerű energiahatékonysági intézkedésekkel akár 2020-ig is legalább 25%-kal csökkenthetné a kibocsátást. Ráadásul úgy tűnik, hogy az ország hosszútávra is a szén-alapú energiatermelés mellett kívánja elkötelezni magát: az Opolo mellett üzemelő hőerőművet két további 900 megawattos blokkal szeretné bővíteni.

Nem fest rózsásabb jövőt az sem, ha ezeket a fejleményeket összekapcsoljuk a közelmúltban a lengyel kormányzat által vendégül látott éves ENSZ klímaváltozási tárgyalások általános negatív visszhangjával. (Egyebek mellett ugyanebben az időpontban rendeztek egy jelentős szénipari találkozót is, amelyen a díszelőadást a lengyel klímakonvenció vezetője tartotta).

Azok, akik támogatják az EU éghajlat-politikai vitáiban elfoglalt mai lengyel álláspontot, ezt jellemzően azzal támasztják alá, hogy a kibocsátás-csökkentés kérdésében olyan globális megállapodásokra van szükség, amelyhez az EU mellett a többi fontos világpolitikai szereplő is teljes meggyőződéssel csatlakozni tud. Más szavakkal az egyoldalú fellépésnek és kibocsátás-csökkentésnek az EU részéről nem sok értelme van, hiszen ezek hatását semlegesíteni fogja az úgynevezett karbonszivárgás (a kibocsátó iparágak termelésének áthelyezése a kötelező vállalatokat elkerülő országokba). Valójában azonban az a probléma, hogy Lengyelországnak a szénfüggő gazdaságról az energiamixet tekintve sokszínűbb gazdasági modellre kellene átállnia. Lengyelország köszénből állítja elő a megtermelt elektromos áram több mint 90 %-át, és érzékelhető a félelem, hogy a fentiekhez hasonlóan szigorú célkitűzések eredményeként az árak emelkedni kezdenek, ami a gazdaság egészét negatívan érintheti. Emellett fel szokták hozni azt a nemzetbiztonsági jellegű érvet, hogy az ország egy ilyen helyzetben nagyobb mértékben függne a klímabarátabb földgáztól, amelyet így Oroszországból kellene importálni.

Természetesen van némi igazság ezekben az érvekben, de csak addig meggyőzőek, amíg eltekintünk attól a tényről, hogy Lengyelország korántsem tesz eleget az új jogszabályok előírásainak, és nem teszi meg azokat a lépéseket, amelyek segítségével eltávolodhatna a köszén-alapú gazdaságtól. Egy sor kutatás kimutatta, hogy Lengyelország előtt jelentős lehetőségek állnak arra, hogy alacsony költségek mellett csökkentse

széndioxid-kibocsátását, elsősorban (az épület-energetika és a közlekedés terén megvalósuló) energiahatékonyság eszközével, valamint a megújuló energiaforrásokon alapuló technológiák szélesebb körű bevezetésével. Ezen a területen egyszerűen hiányoznak a megfelelő ösztönzők. Egy egészen friss példa: a lengyel környezetvédelmi szervezetek felhívták a figyelmet arra, hogy a nemzeti energiatörvény legutóbbi módosításai nem foglalkoznak azzal, hogy a megújuló energiaforrások számára elsőbbségi hozzáférést biztosítsanak a hálózathoz – amiből következően az Európai Bizottság súlyos bírságokat vethet ki Lengyelországra, mivel nem támogatja megfelelően a megújuló energiákat.

Az inkoherenca egy konkrét példája

Példánk az úgynevezett gyors kezdés mechanizmushoz kötődik, amely – az ENSZ 2009-es koppenhágai klímakonferenciáján megfogalmazott - Koppenhágai Egyezmény előírásainak megfelelően lehetőséget biztosított arra, hogy a fejlett országok közösen új és további finanszírozást nyújtsanak a fent említett tevékenységekre az úgynevezett Gyors Kezdet Finanszírozás (Fast Start Financing, FSF) modelljének keretében, amelynek összege 2010 és 2012 között 30 milliárd USD volt. Az EU a 2010-2012 időszakban 7,2 milliárd eurónyi összeg biztosítására tett ígéretet. Ebbe az összegbe beleszámolták a lengyel hozzájárulást is, aminek a már vállalt kötelezettségeken túlmutató, új kiegészítő pénzügyi erőforrásokat kellene elmentenie. Sajnálatos módon azonban a Pénzügyminisztérium, illetve a Környezetvédelmi Minisztérium által a Grupa Zagranica rendelkezésére bocsátott adatok arra utalnak, hogy Lengyelország a lengyel ODA (hivatalos fejlesztési támogatási) keret terhére járul hozzá az FSF mechanizmushoz. Ez élesen ellentmond a Koppenhágai Jegyzőkönyvben foglalt nyilatkozatoknak, és arra enged következtetni, hogy a Fast Start Financing projektek finanszírozását a valóságban nem biztosítják.

Ajánlások

A Grupa Zagranica és tagszervezetei elkötelezettek abban, hogy az elkövetkező években a lehető legmélyrehatóbban vizsgálják a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciájának kérdését. Annak ellenére, hogy (bizonyos mértékig) lefektettek jogi kereteket, egyértelműen eltérés tapasztalható a PCD szándéknyilatkozatok és a valós intézkedések között; így sok a tennivaló ezen a téren, amivel kapcsolatban a Grupa Zagranica több ajánlást is megfogalmazott:

- A lengyel parlament hozzon létre állandó albizottságot a fejlesztési együttműködés témakörében. Ez a testület biztosíthatná, hogy a lengyel külpolitikai vitákban folyamatosan napirenden maradjanak a fejlesztési együttműködés és a kívánt koherencia szempontjai.
- Az albizottság rendszeres időközönként áttekinthetné a lengyel szakpolitikák koherenciáját, és javaslatokat fogalmazhatna meg a kormány és az államigazgatás számára.
- A lengyel közigazgatás dolgozzon ki olyan hatékony mechanizmusokat, amelyek biztosíthatják, hogy a különböző minisztériumok és kormányzati szervek intézkedései összhangban legyenek a lengyel fejlesztési célokkal.
- Ugyanakkor szükség van arra is, hogy a koherencia kiemelt fontosságára folyamatosan felhívják a tisztviselők és a döntéshozók figyelmét.

Cseh esettanulmány

A cseh fejlesztési együttműködés és a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciája

A cseh fejlesztési együttműködés pozitív irányba fejlődött 2007 óta, amikor a Cseh Külügyminisztérium felkérte a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet Fejlesztési Segítségnyújtási Bizottságát (OECD DAC), hogy végezzék el a cseh hivatalos fejlesztési támogatási (ODA) rendszer első hivatalos felülvizsgálatát⁴². 2010 előtt a cseh ODA-rendszer irányításáért kilenc különböző minisztérium volt felelős (enyhén inkohereus módon), azonban 2010 óta a Külügyminisztérium felelős a fejlesztési együttműködés területén hozott szakpolitikai döntésekért, beleértve a politikák kialakítását, a programtervezést, az értékelést és az általános szakpolitikai koordinációt⁴³. A végrehajtásért felelős legfőbb szerv a Cseh Fejlesztési Ügynökség (CZDA). 2013 májusában a Cseh Köztársaság az OECD DAC tagja lett.

A Cseh Köztársaságban több különböző jogszabály és stratégia vonatkozik a fejlesztési együttműködés területére. A két legfontosabb dokumentum a 2010-ben elfogadott Törvény a fejlesztési együttműködésről és a humanitárius segítségnyújtásról, valamint a Cseh Köztársaság Fejlesztési együttműködési stratégiája a 2010-2017 időszakra. A fejlesztési együttműködés stabil jogi alapjai, az együttműködés keretfeltételei, az állami szervek közötti munkamegosztás részletei, valamint a finanszírozási elvek forrása a Törvény⁴⁴, míg a legfontosabb stratégiai és politikai dokumentum a fő célokat, motivációkat, és (földrajzi, ágazati, interdiszciplináris) prioritásokat, valamint a fejlesztési együttműködés szabályait meghatározó Stratégia.

Nem beszélhetünk a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciájáról, mindamellett, hogy három dokumentum is megemlíti, lehetőséget teremtve a kormányzati intézmények számára, hogy reagáljanak a PCD kihívásokra. Ez a három dokumentum a Fejlesztési Együttműködési Stratégia a 2010-2017 időszakra, a Fejlesztési Együttműködési Tanács alapító okirata 2009-ből és a fejlesztési együttműködés 2004-ben elfogadott alapelvei. A Törvény a fejlesztési együttműködésről és a humanitárius segítségnyújtásról nem tér ki a

koherencia kérdésére, mert az állítólag ellentmondana a korábban elfogadott Kompetencia-törvénynek, amely kijelöli minden kormányzati intézmény egyértelmű és kizárólagos hatáskörét. A Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Tanács a Külügyminisztérium munkáját segítő tárcaközi tanácsadó testület, amely a jobb koordinációt és a fejlesztési együttműködés és az egyéb szakpolitikák közötti koherenciát hivatott biztosítani.

A cseh kétoldalú fejlesztési együttműködés Etiópiával és a mezőgazdaság

A Cseh Köztársaság elsődleges partnerországai közül Etiópia jelenleg az egyetlen olyan afrikai ország, amellyel a cseh nemzetközi fejlesztés keretében együttműködési program folyik. A Cseh Köztársaság és Etiópia közötti Többéves Együttműködési Programmal (2012-2017), valamint az aláírt Szándéknyilatkozattal összhangban, a cseh kétoldalú fejlesztési együttműködés az etiópai oktatás, egészségügy, vízkínálat, víztisztaság, mezőgazdaság és környezetvédelem kérdéseire összpontosít. Földrajzi szempontból a cseh fejlesztési együttműködés képviselteti magát

a Déli Nemzetek, Nemzetiségek és Népek régiójában (SNNPR), és a főváros, Addisz-Abeba közelében. A Szomáliával határos térségben cseh szervezetek az elhúzódó válsággal kapcsolatos humanitárius projekteket valósítanak meg⁴⁵.

2012-ben Etiópia volt a cseh kétoldalú ODA 5. fő címzettje (3,10 millió USD értékben, ami a cseh kétoldalú ODA 4,67%-a). A kétoldalú ODA legnagyobb részét a mezőgazdaságra fordították. Az etióp mezőgazdasági szektorra irányuló cseh kétoldalú fejlesztési együttműködés középpontjában az erőforrás-gazdálkodás áll, beleértve a talajmegőrzést, valamint alternatív, fenntartható megélhetési formák és energiaforrások megismertetését a helyi közösségekkel⁴⁶.

A mezőgazdaság az etióp gazdaság legfontosabb szektora – a GDP 46,6%-át, illetve az export 90%-át teszi ki⁴⁷. A mezőgazdasági termelés háromnegyede gabonatermesztés⁴⁸. Az etióp lakosság 35%-a azonban alultáplált⁴⁹, és mintegy 2,5 milliónyian szorulnak élelmiszersegélyre⁵⁰.

Az etióp mezőgazdasági GDP 95%-át 12,7 millió kistermelő adja; megélhetésük a sérülékeny, a csapadéknak kiszolgáltatott gazdálkodástól függ⁵¹. A kistermelők adják az etióp szegények legnagyobb hányadát. Az élelmezésbiztonság hiánya komolyan fenyegeti őket, amit más tényezők még tovább súlyosbítanak: a talajminőség romlása, az erdőirtások, a népesség növekedése, az instabil birtokviszonyok, az elérhető földterületek korlátozott volta, a magas munkanélküliség, a természeti katasztrófák és a világpiaci áringadozások⁵². Különösen sérülékenyek a nők által irányított háztartások⁵³.

Az etióp háztartások negyven százalékában az elérhető földterületek korlátozott voltában látják a mezőgazdasági termelés stagnálásának fő okát⁵⁴. Az etióp alkotmány szerint a termőföld "Etiópia nemzeteinek, nemzetiségeinek és népeinek közös, elidegeníthetetlen tulajdona". Az alkotmány garantálja a felnőtt etióp gazdálkodók jogát, hogy az állam díjmentesen utaljon a számukra mezőgazdálkodási célú területet, feltéve, hogy van ilyen elérhető földterület⁵⁵. Mivel nem áll rendelkezésre föld, a kisüzemi gazdálkodók több mint fele 1 hektáros, vagy annál is kisebb területen gazdálkodik⁵⁶.

Az etióp birtokpolitika és a földterület-kisajátítások

Földrablásnak nevezzük a szegény országokban fekvő nagy kiterjedésű földterületek (tízezer hektártól akár több százezer hektárig terjedő nagyságú) hosszú távú kisajátítását bérlet vagy

vásárlás formájában a gazdagabb országok magán- vagy állami befektetői által. A szubszaharai térség országai, így Etiópia is a leginkább érintett célországok közé tartoznak⁵⁷.

A 2010/11-2014/15 időszakra szóló etióp Növekedési és Átalakulási Tervben a mezőgazdaság az ország fejlődése és a gazdasági növekedés szempontjából meghatározó fontosságú tényezőként jelenik meg. A terv egyrészt kiemeli a helyi kisbirtokos gazdálkodás fejlesztésének fontosságát, ami csökkentheti, illetve megszüntetheti a kistermelők krónikus kiszolgáltatottságát az élelmezésbiztonság hiányával és a természeti katasztrófákkal szemben. Másrészről azonban hangsúlyozza, hogy egyre nagyobb szükség van magas export-értékkel bíró terményekre és a nagyüzemi mezőgazdaságra⁵⁸. A kérdés az, hogy a nagy értékű termények és a nagyüzemi gazdaságok által felpörgetett növekedés vajon ténylegesen hozzájárul-e a szegény gazdák élelmezésbiztonságának megteremtéséhez, vagy csupán az exportorientált, nagyüzemi gyümölcs- és virágkertészetek és bioüzemanyag-termelők szűk köre számára hajt hasznot. Akárhogy is, az alapvető élelmiszerek termelése továbbra is döntő fontosságú az ország élelmezésbiztonságának biztosítása szempontjából.

A „Mezőgazdaság vezette iparosítás stratégiája” révén Etiópia jelentős vonzerőt gyakorol a termőterületek iránt érdeklődő nagybefektetőkre. A kormányzat jelentős földterületeket és egyúttal ötéves adómentességet kínál igen alacsony árak mellett⁵⁹. Az ILC (a Nemzetközi Termőföld Koalíció) szerint 2002 és 2012 között 56 nagy kiterjedésű (azaz 200 hektárt meghaladó) termőföldi beruházás kapott zöld utat, összesen 2,4 millió hektáron⁶⁰. 2006 óta a legjelentősebb beruházási szektorok a virágkertészet, a gyümölcskertészet, az élelmiszer-előállítás, a hús és a bioüzemanyagok voltak⁶¹. Az elérhető etióp adatok szerint a külföldi közvetlen tőkebefektetők földszerzéseire elsősorban azokon a területeken került sor, ahol a termőföld minősége magasabb, és/vagy amelyek a piacokhoz közelebb helyezkednek el, mint pl. Amhara, Oromia és Benshangul térségekben⁶². Ugyanakkor minden külföldi beruházás magánbefektetés⁶³. A kormány hivatalosan azt állítja, hogy kizárólag parlagon heverő, vagy igen alacsony kihasználtságú területeket adott át a befektetőknek, és az ott élők kompenzációban részesülnek. A baj ezzel az, hogy a „parlagon heverő” és „igen alacsony kihasználtságú” kifejezések pontos jelentését nem határozták meg egyértelműen, és nemegyszer legelőket, gyepeket, erdős és vizes területeket bocsátottak beruházók rendelkezésére, amelyeket a helyi közösségek akkor is használnak, ha azokon aktív termelés nem folyik⁶⁴.

Általánosságban nem könnyű felmérni a nagy léptékű termőföld-befektetések hatását az etiópi

kistermelőkre, amennyiben a befektetésekről csak korlátozott mennyiségű adat érhető el, és a legtöbb esetben a hatás pontos megállapításához sem telt még el elegendő idő. A rendelkezésre álló adatok alapján azonban nem egyértelmű, hogy a beruházások helyszínén élők számára mindez előnyös-e és olyan formában, ami összhangban van a fenntartható kisléptékű mezőgazdasági termelés támogatásának kormány által kinyilvánított céljával. Arra sincs bizonyíték, hogy a tágabban értelmezendő fejlesztési célok, mint pl. a munkahelyteremtés és az infrastruktúra fejlesztése, a technológia-transzfer, vagy a valutában keletkező nyereség növelése valóban megvalósult volna⁶⁵. Ellenkezőleg, a földterületekre, különösen a vidéki térségek termékeny területeire nehezedő nyomás és hasonló földekért folytatott egyre hevesebb verseny tovább ronthatja a szegények és az éhezők hozzáférését az élelmiszezbiztonságukat és megélhetésüket biztosító természeti erőforrásokhoz⁶⁶.

A Cseh Köztársaság álláspontja az EU bioüzemanyag-politikájáról

A bioüzemanyag-ipar igen aktív Etiópiában, annak ellenére, hogy a mezőgazdasági szektornak csupán 2 százalékát képviseli, s a földügyletek mintegy hat százalékában érintett. Az energetikai termények (jatropha, ricinus, pálmaolaj) termelése céljából megszerzett földterületek általában jelentős kiterjedésű szántóföldek vagy erdőterületek, hiszen a kisebb méretű parcellák vagy az ezeknél rosszabb minőségű talaj nem biztosítana kellő ütemű megtérülést a befektetőknek.

Az európai vállalatok az etióp bioüzemanyag-gyártás fontos szereplői⁶⁷. E tekintetben éles ellentét feszül az etióp kistermelők élelmiszezbiztonságát támogató európai fejlesztési együttműködési törekvések és az etióp bioüzemanyag-gyártást támogató európai befektetések között. Tágabb kontextusban, az etiópiai bioüzemanyagokba történő európai befektetések nem segítik az etióp gazdákat, hogy hozzáférjenek a helyi piacokhoz, hanem az európai befektetők érdekeit szolgálják a globális piacokon. Ugyanakkor vannak kritikus hangok az EU bioüzemanyag-politikájával, illetve annak negatív hatásaival kapcsolatban, legyen szó az élelmiszerek vagy az energia világgiazi árának volatilitásáról, vagy a bioüzemanyagok teljes életciklusa alatt kibocsátott üvegházhatású gázokról⁶⁸.

Az Európai Unió tagállamként a Cseh Köztársaság is felelős azért, hogy nyomon kövesse, hogy a bioüzemanyagok felhasználási arányának növelését előíró európai szakpolitika (Irányelv a megújuló energiaforrásokról, 2009. április)⁶⁹ a földterületek kisajátításán keresztül milyen hatást gyakorol az etióp kistermelők megélhetésére. Csehország ugyanakkor azon európai országok közé tartozik, amelyek a közelmúltban elutasították az EU bioüzemanyag-politikájának reformját, amely korlátozná az első generációs (élelmiszer-terményekből származó) bioüzemanyagok alkalmazását a belföldi közlekedésben. Csehország továbbá szkeptikusan áll ahhoz a kérdéshez is, hogy az élelmiszer-terményekből előállított üzemanyagok iránti európai kereslet közvetetten földhasználat-változáshoz (ILUC) vezet (e jelenség negatív következményei inkább a fejlődő országokban jelentkeznek, mint az Európai Unióban)⁷⁰.

Javaslatok

A bioüzemanyag-termelés kiváltotta földterület-kisajátítások kontextusában az emberi jogok, a földterületek ellenőrzése, a földterületekhez fűződő jogok és az átláthatóság javításán át vezet az út az etióp kistermelők élelmiszezbiztonságának megerősítése felé.

A legfontosabb javaslatok a Cseh Köztársaság számára:

- **Vizsgálja felül az európai bioüzemanyag-politikával kapcsolatos álláspontját, és támogassa annak reformját többek között annak érdekében, hogy az első generációs, élelmiszer-terményekből származó bioüzemanyagok közlekedési célú felhasználását csökkentsék a 2020-ig tartó időszakban, és az európai vállalatoknak legyen kötelező elszámolniuk az előállított bioüzemanyagok okozta közvetett földhasználat-változásokkal.**
- **Támogassa a nem elsőgenerációs bioüzemanyagokkal kapcsolatos kutatásokat.**

Szlovénia esettanulmány

A politikák fejlesztési célú koherenciája

Szlovénia tíz éve csatlakozott a fejlesztési együttműködési donorok klubjához. Már ekkor magától értetődő fontosságú volt a szakpolitikák fejlesztési szempontú koherenciája a nemzetközi fejlesztésben. Így egyfelől a PCD a szlovén fejlesztési együttműködés egyik alapelvevé válhatott, másfelől ugyanakkor annak érdekében, hogy a PCD a valóságban is működhessen, a fejlesztési együttműködést minden szinten fontos és releváns szakpolitikaként lenne szükséges elismerni. Szlovénia fontos lépéseket tett a megfelelő irányba, de még sok a tennivaló, mielőtt a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciája realitássá válhat.

2011-ben egy rendkívüli eljárás, az ún. OECD peer review keretében sor került a szlovén fejlesztéspolitika kiértékelésére. (Az eljárás lényege, hogy az OECD-tagállamok szakpolitikáit a többi tagállam hasonló területen dolgozó szakértői elemzik.) A vizsgálat kiemelte, hogy a koherencia kérdésének nagyobb figyelmet szükséges szentelni a szlovén fejlesztési együttműködésben. A jelentés világosan meghatározott célokon alapuló, eredmény-orientáltabb megközelítést javasolt a programok kialakítása során. A jelentés a tárcaközi munkacsoportot – amelybe minden minisztérium magas rangú képviselőket delegál – jó alapot tekint a jövőbeni PCD-tevékenységhez. A dokumentum ugyanakkor megjegyzi, hogy a munkacsoport kihasználtságát növelni, szerepét pedig még pontosabban tisztázni kell⁷¹.

2010-ben a szlovén fejlesztési együttműködésben többéves kormányzati akcióterveket mutattak be, amelyek megváltoztatták a Külügyminisztérium szerepét, ami korábban kimerült az ODA-statisztikák összeállításában, ám most már a programalkotásra is kiterjed. Ez fontos lépés volt a fokozott koordináció és együttműködés irányába

nemzeti szinten. Ma már beszélhetünk a különböző szlovén fejlesztési projektek és/vagy programok közötti koherenciáról, mindazonáltal nagy szükség van arra, hogy a különböző külpolitikai törekvések között koherencia jöjjön létre, és mindenki értse, hogy a belpolitikai döntések a harmadik világot érzékenyen érintő külső következményekkel járnak.

A döntéshozók igen eltérő mértékben értik a PCD fogalomkörét, illetve tulajdonítanak fontosságot annak. A Külügyminisztérium Fejlesztési Együttműködési és Humanitárius Segítségnyújtási Igazgatósága viszonylag széles körű ismeretekkel rendelkezik a témáról, és a múltban sikeres szemléletformáló programokat kezdeményezett a témával kapcsolatban kormányközi szinten. Sajnálatos módon a fejlesztési együttműködés a döntéshozóknál nem szerepel előkelő helyen a prioritáslistán, kevés figyelmet kap, és a szakminisztériumokban magát a fogalmat is alig ismerik. Ennek eredményeképpen fordulhat elő, hogy Szlovénia a nemzetközi fórumokon elkötelezi magát a szakpolitikai koherencia mellett, azonban nemzeti szinten nem sikerül megvalósítania ezt a kötelezettségvállalást.

Migráció és fejlődés

A migráció jelensége egyidős a történelemmel. Az iparosodás kialakulásával felgyorsult, és a globalizáció következtében még elterjedtebbé vált. Az elmúlt években a migráció fejlődésre gyakorolt hatásával foglalkozó kutatások száma ugrásszerűen megnőtt, ami pozitív hatást gyakorolt a szakpolitikai keretrendszerekre globális, európai és nemzeti szinten egyaránt. Bár ez a kapcsolat további kutatást igényel, az eredmények azt mutatják, hogy a migráció jelentősen enyhítheti a migránsok és a származási országban maradt rokonai szegénységét. Ezen pozitív hatás minél jobb kiaknázása érdekében elsődleges fontosságú a migráció és a fejlesztési szakpolitika közötti összhang biztosítása.

Migrációs és fejlesztési együttműködési szakpolitikák

Az első lépés a migrációs és fejlesztési szakpolitikák közötti koherencia megteremtésére annak biztosítása, hogy mindkét terület jogi keretrendszere tartalmazzon világos koordinációs mechanizmusokat.

Sajnálatos módon a PCD nem jelenik meg a fejlesztési együttműködésre vonatkozó legmagasabb szintű szakpolitikai dokumentumban, a Nemzetközi fejlesztési együttműködési törvényben⁷², mindazonáltal szerepel Szlovénia nemzetközi fejlesztési együttműködéséről szóló határozatában a 2015-ig tartó időszakra⁷³. Ez a szöveg tizenkét területen hívja fel a figyelmet a PCD-ből fakadó kötelezettségek betartására; a tizenkét terület egyike a migráció. A migráció ezen kívül egyetlen, a fejlesztési együttműködésről szóló stratégiai dokumentumban sem kerül említésre.

Földrajzi prioritások tekintetében a Határozat a fejlesztési együttműködésre elsődleges prioritási régióként a Nyugat-Balkánt határozza meg. A tematikus prioritásokra vonatkozóan a Határozat széles körű fókuszot határoz meg, a többéves kormányzati akciótervek pedig a jó kormányzásra, a környezetvédelmi szolgáltatásokra és a nemek közötti egyenlőségre összpontosítanak.

A főbb, migrációval kapcsolatos szakpolitikai dokumentumok, a külföldiekre vonatkozó törvény és a Szlovén Köztársaság migrációs politikájára vonatkozó határozat nem foglalkoznak a fejlődő országok fejlesztésével. Csupán az alábbi két migráció-politikai vonatkozású dokumentum érinti közvetett módon a problémát. Az első a Gazdasági migrációs stratégia a 2010-től 2020-ig terjedő időszakra⁷⁴, amelynek elsődleges célja Szlovénia munkaerő-szükségletének szabályozása a

bevándorlás eszközével, és amely tanulási és kutatási lehetőségeken keresztül kísérel meg magas szintű képzettséggel rendelkező munkavállalókat az országba csábítani. A dokumentum a holisztikus megközelítést, valamint a belföldre és külföldre irányuló szakpolitikai törekvések összehangolását szorgalmazza, azonban nem tesz említést a fejlesztési együttműködésről. Mindazonáltal a Stratégia foglalkozik az agyelszívás problémájával, a migránsokat a fejlődés kulcsszereplőinek ismeri el, valamint keresi a lehetőségeket a pénzáttalásokat sújtó illetékek mérséklésére. A Stratégia emellett szorgalmazza a tőkeerős külföldiek bevándorlását Szlovéniába, ami káros hatást gyakorol az érintett származási országok fejlődésére.

A második dokumentum, amely elismeri a migrációs szakpolitikák fejlesztési vonatkozásait, a Szlovén Köztársaság kormánya és a Bosznia-Hercegovina Minisztertanácsa közötti megállapodás Bosznia és Hercegovina állampolgárainak foglalkoztatásáról a Szlovén Köztársaságban⁷⁵. A Megállapodás preambuluma világosan kijelenti, hogy a megállapodás egyik célja a körkörös migráció pozitív hatásainak elősegítése, ami jótékony hatással bír a fejlődésre, s további cél az agyelszívás negatív hatásainak elkerülése. Mindamellet a migrációs szakpolitikát és a foglalkoztatás jelenlegi állapotát egyértelműen Szlovénia munkaerőpiaci szükségletei határozzák meg, és a Bosznia-Hercegovinába történő visszatérést a Megállapodás ennek megfelelően a szlovéniai állandó tartózkodási engedély kiadásának egyik előfeltételeként azonosítja.

Szlovéniában formális mechanizmus írja elő a Kormány által elfogadott rendeletek tárcaközi összehangolását. A gazdasági migrációra vonatkozó stratégia esetében figyelemreméltó koordináció zajlott a migrációs politikáért felelős Belügyminisztérium és a Külügyminisztérium között, azonban a Fejlesztési Együttműködési Osztályt nem vonták be. A Szlovénia és a Bosznia közötti Megállapodás esetében nem volt koordináció a fenti minisztériumok között.

A szakpolitikától az intézkedésekig

Mint korábban említettük, a szlovén fejlesztési együttműködés elsődleges prioritási területe a Balkán. Ugyanekkor Szlovéniában a külföldiek nagy része a korábbi jugoszláv tagállamokból, munka céljából érkezik. Ez a fejlesztési és migrációs szakpolitikák koordinált fejlesztésének szükségességét mutatja, mivel az egyik hatásai a másik célkitűzéseit semmissé tehetik.

A többéves fejlesztési Kormányzati Akciótervet a Külügyminisztérium készíti el, ezután egyeztetik az összes minisztériummal. A nyugat-balkáni régió diaszpóráját, akik ismereteiken és a meglévő igényekre vonatkozó tapasztalataikon keresztül hozzá tudnának járulni származási országuk fejlődéséhez, nem vonták be az Akcióterv előkészítésével kapcsolatos konzultációs folyamatba.

A 2012-es Szlovén fejlesztési együttműködési jelentés⁷⁶ szerint a Nyugat-Balkánra vonatkozó kétoldalú ODA majdnem 40%-át egyetemi és főiskolai, valamint posztgraduális ösztöndíjakra és tandíjakra fordították. A kétoldalú ODA ilyen magas arányú odaítélése erre a célra fokozott kockázattal jár a kedvezményezett országok fejlesztési prioritásaival kapcsolatos koordináció biztosításának tekintetében, beleértve a források méltányos eloszlását és az agyelszívást.

Ugyanezen jelentés szerint a kétoldalú ODA több mint 20 százalékát a nyugat-balkáni régióban gazdasági szolgáltatásokra és infrastruktúrára költötték, különös tekintettel a környezetvédelmi

infrastruktúrára. Ezen projektek fő végrehajtója a szlovén privát szektor. A hatóságok alig tettek tudatos erőfeszítéseket arra, hogy a folyamatba a diaszpóra vállalkozóit is bevonják.

Az orvoshiány miatt 2011-ben olyan törvény lépett életbe, amely lehetővé tette a nem EU-s állampolgárok számára, hogy belépjenek a szlovén munkaerőpiacra. A korábbi Jugoszlávia utódállamaiban nagy volt az érdeklődés a nyelv viszonylagos hasonlósága miatt. Nagyon nehéz figyelmen kívül hagyni az agyelszívás problémáját, illetve a szlovén fejlesztési szakpolitikákkal való összehangolás hiányát.

A fenti példák ellenére a bevándorlók Szlovéniában történő foglalkoztatását szabályozó Külföldiek foglalkoztatására és munkavállalására vonatkozó Törvény igen szigorú. A kutatások szerint a bevándorlók, akiknek a munkavállalási engedélye egy munkáltatóhoz kötött, gyakran bizonytalan munkakörülményekkel találkoznak⁷⁷, ami negatív hatással van a származási országba hazaküldött pénzátutalásokra; ilyen módon a migráció fejlesztési hatása nem tud érvényesülni.

Ajánlások

A fejlesztési szakpolitikák összehangolása viszonylag új téma Szlovéniában, hasonlóan a migráció és a fejlődés összekapcsolásához. A két terület közötti koherencia megvalósításáért a fejlesztés témakörében érintett valamennyi szlovén szereplőnek sokat kell még tennie. Az alábbiakban olvasható ajánlások a meglévő feltételek javításának néhány lépését körvonalazzák:

- A szakpolitikák fejlesztési célú koherenciája kerüljön be az új nemzetközi fejlesztési együttműködésre vonatkozó törvénybe, amelyet várhatóan 2014-ben fogadnak el;
- Bár létezik olyan formális mechanizmus, amely egyeztetést ír elő a minisztériumok között a Kormány valamennyi rendelkezésével kapcsolatban, a PCD megvalósítása érdekében további formális mechanizmusok kialakítására van szükség. E mechanizmusok azonban csak akkor lesznek eredményesek, ha sikerül növelni a PCD-vel és annak fontosságával kapcsolatos tudatosságot is;
- A migránsokat és a diaszpórában élők szervezeteit a fejlesztés szereplőiként kell elismerni. Be kell vonni őket a 2015 után érvénybe lépő Fejlesztési Együttműködési Határozat kialakításának folyamatába. Konzultálni kell velük a kormányzati éves tervek létrehozásakor is. A diaszpóra egy képviselőjét be kell vonni a Külügyminisztérium tanácsadó testületeként működő Szakértői Tanácsba is;
- A kétoldalú ODA nagy része a privát szektoron keresztül csatornázzódik be, a diaszpóra vállalkozóinak szerepét ebben növelni kell;
- Javítani kell azokon a migránsokat érintő körülményeken, amelyek tompítják a migráció fejlődésre gyakorolt kedvező hatásait.

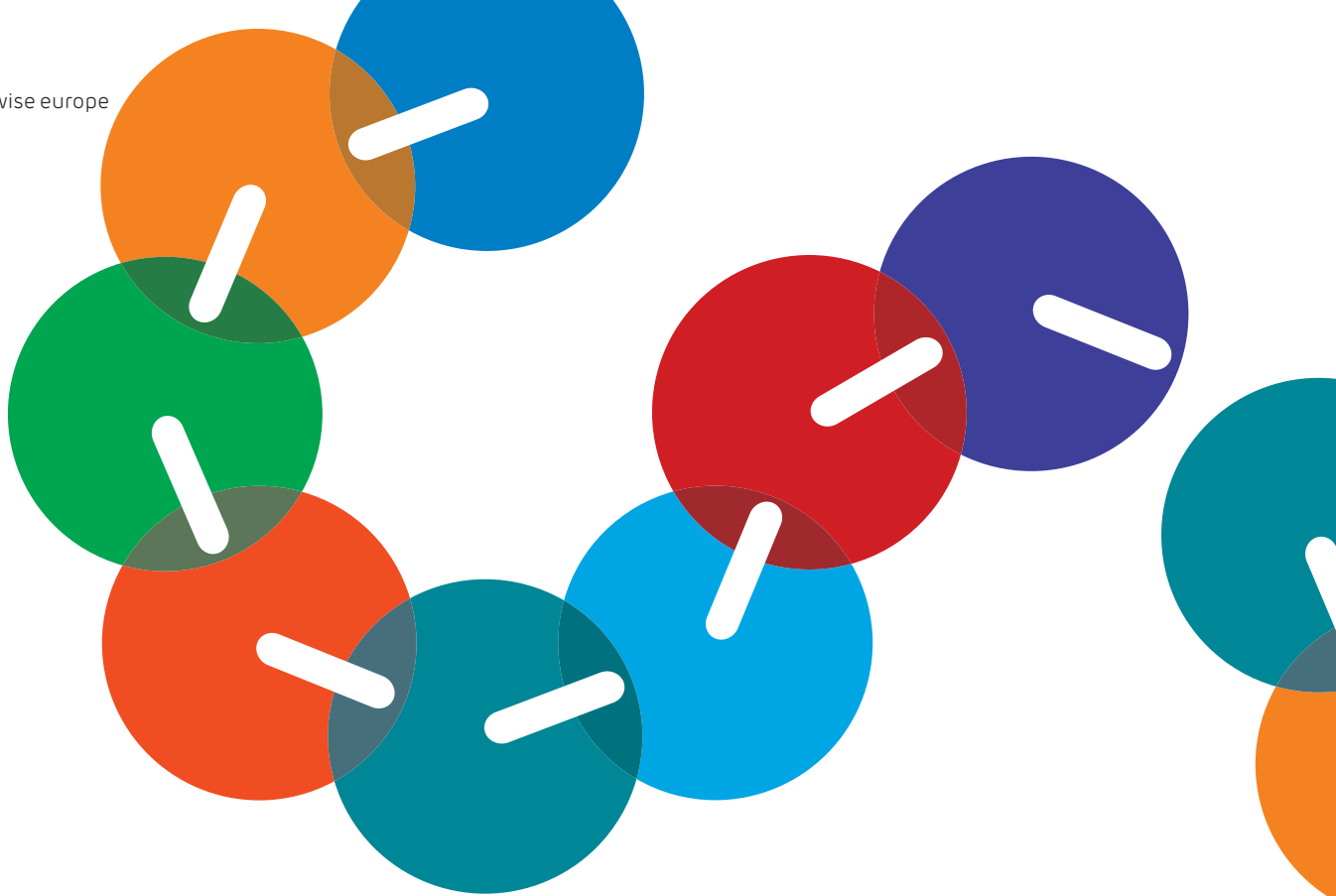
Magyar esettanulmány

A nemzetközi fejlesztés és a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciájának magyar kontextusa

Az elmúlt 10 évben, amióta Magyarország kedvezményezettből donor országgá vált, a nemzetközi fejlesztési együttműködés nem állt az ország külpolitikai stratégiájának homlokterében. Ez a helyzet csak a közelmúltban, a nemzetközi fejlesztésre vonatkozó keretstratégia megalkotásával és jóváhagyásával változott meg némileg. A fejlesztési együttműködés alacsony külpolitikai súlyát jelzi az is, hogy csak igen korlátozott mértékben biztosít a magyar állam forrásokat kifejezetten erre a célra. A fejlődő világhoz fűződő viszonyunkat ugyanakkor újabban meghatározza a globális nyitás politikája, amelynek fő hangsúlya, hogy hazánk szorosabb és intenzívebb kapcsolatokat ápoljon többek között Ázsiával és a szubszaharai térséggel. A nyitás célja, hogy megerősítse Magyarország nemzetközi pozícióját a külkereskedelem diverzifikálásával, és erősen épít a magyar mezőgazdasági szektor irányában jelentkező érdeklődésre. A külkereskedelmi stratégia, illetve általában a magyar külpolitika prioritásaként az export felgyorsítása jelenik meg; ebbe beletartozik az exportszerkezet modernizálása, és a magyar vállalatok ösztönzése, hogy nagyobb arányban képviseltesék magukat a külföldi piacokon. A partnerországokkal folytatott nemzetközi fejlesztési együttműködés így elsősorban a bilaterális kapcsolatok bővítésének, illetve a magyar termékek és szolgáltatások exportjának ösztönző eszközeként jelenik meg⁷⁸.

A magyar nemzetközi fejlesztés viszonylatrendszeréből látványosan hiányzik a törekvés a fejlesztési és gazdasági együttműködés időnként természetesen konfliktusba kerülő célkitűzéseinek összehangolására. Az új nemzetközi fejlesztési együttműködési stratégiában több, az általánosságok szintjén maradó utalás szerepel csak a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciájának témakörére, és nem rendel a stratégia a PCD-re vonatkozó törekvésekhez konkrét célkitűzéseket, határidőket sem. Ennek megfelelően a kormány még nem tett

jelentős lépéseket a szakpolitikák koherenciájának biztosítása érdekében. Léteznek ugyan formális mechanizmusok, amelyek a tárcaközi egyeztetést hivatottak elősegíteni a nemzetközi fejlesztés témájában általában, ám a szakpolitikai koherencia tekintetében nincs külön ilyen mechanizmus. A PCD eddig nem képezte részét semmilyen hivatalos álláspontnak, vagy nyilvános konzultációnak nemzeti szinten. Néhány kivételtől eltekintve, a kérdést a különböző érintett szereplők nem is értik, legyen szó döntéshozókról, a szakpolitikák kidolgozóiról, vagy akár civil szervezetekről.

Bioüzemanyagok

Az elmúlt évek emelkedő élelmiszerárait és az árak ingadozását számos nemzetközi szereplő a bioüzemanyagok folyamatosan növekvő felhasználásával magyarázza. A bioüzemanyagok egyrészt éhezéshoz vezetnek, másrészt tovább fokoznak egy sor súlyos környezeti problémát. Ide tartozik az üvegházhatású gázok fokozódó kibocsátása okozta klímaváltozás csakúgy, mint a bioüzemanyag-ültetvények terjedése nyomán az esőerdők, tőzegmoha-lápok és a fejlődő országok más élőhelyeinek pusztulása. A bioüzemanyagokat az Európai Unió 2011-ben 5,5 és 8,4 milliárd euró közötti értékben támogatta⁷⁹. E támogatások társadalmi haszna elenyésző, miközben tovább súlyosbítják a környezeti károkat és növelik a helyi társadalmak nehézségeit.

A bioüzemanyagokkal kapcsolatos problémák egyik alapvető forrása az Európai Unió megújuló energia irányelve, amely kimondja, hogy az európai közlekedésben 2020-ig 10 százalékot kell elérnie a megújuló energiák felhasználásának. A tagállamok megújuló energiákkal kapcsolatos cselekvési terveit elemezve látható, hogy a célkitűzés túlnyomórészt (kb. 95%-ban) mezőgazdasági eredetű üzemanyagok segítségével valósul meg.

A bioüzemanyagok ma 4,6%-os arányban vannak jelen Európában. Az elmúlt pár évben számos nemzetközi intézmény és civil szervezet igyekezett felhívni a figyelmet a bioüzemanyagokkal kapcsolatos problémákra, így még az EU Közös Kutatóközpontja is publikált tanulmányokat a

negatív következményekről. Ennek eredményeként az Európai Bizottság revideálta az EU bioüzemanyagokkal kapcsolatos célszámait, és javaslatot tett az Európai Parlament és a Tanács döntéshozói felé, hogy az élelmiszer-termény alapú bioüzemanyagok arányát 5%-ban maximalizálja az Unió, illetve történjen meg az uniós intézkedések kiértékelése a földhasználat közvetett változásainak tekintetében (ILUC)⁸⁰. Az Európai Parlament ezt követően 6 százalékos felső határt szavazott meg az élelmiszer-termény alapú bioüzemanyagokra, anélkül, hogy előírta volna a földhasználat közvetett változásainak vizsgálatát. A tanácsi döntéshozatal részeként az uniós tagállamok emellett több tárgyalási körben vitatták meg a Bizottság javaslatát. Ezek eredményeképpen egy 7%-os felső határ megállapítására született javaslat a 2013. december 12-i tanácsi ülésen, de az EU energiaügyi miniszterei nem tudtak végül megállapodni. Hollandia, Belgium, Dánia, Olaszország és Luxemburg elutasították a javaslatot, mivel az szerintük nem szolgálja kellő mértékben az EU által generált bioüzemanyag-keresletből származó környezeti és társadalmi károk csökkentését. A bioüzemanyagok reformja ellen fellépő Lengyelország és Magyarország is gátolták a kompromisszum megkötését, mondván, hogy nem akarják korlátozni a bioüzemanyagok felhasználását, hiszen fontos céljuk saját bioüzemanyag-termelésük növelése. A magyar EP-képviselők többsége az Európai Parlamenti vitában is a javasolt 5%-os bioüzemanyag-plafon ellen szavazott.

AZ EU BIOÜZEMANYAG-CÉLSZÁMAINAK HATÁSA

a) Miután a fosszilis energiahordozókhoz képest a biomassa fajlagos energiatartalma igen alacsony, az energianövényeket igen nagy területen kell termesztetni⁸¹. Európa nem rendelkezik annyi termőfölddel, amennyi a bioüzemanyag-célkitűzések teljesítéséhez elegendő lenne, ugyanakkor a trópusi országok hatékonyabban és olcsóbban képesek a bioüzemanyagok előállítására. Ennek eredményeként a déli országokból megnövekedett mennyiségű bioüzemanyag és energetikai termény érkezik Európába. Az EU emellett a tagországok repce és napraforgó-ültetvényeit szinte kizárólag bioüzemanyag előállítására használja fel, aminek következtében az európai élelmiszeripar cégei és a kozmetikai ipar vállalatai Indonéziából és Malajziából kénytelenek pálmaolajat importálni.

Egy nemrégiben készült tanulmány kimutatta, hogy az európai pálmaolaj-fogyasztás az előrejelzéseket messze meghaladó ütemben növekedett, és mára elérte a biodízel-mix 20 százalékát. Az elmúlt hat évben összesen 365%-kal növekedett Európában a pálmaolaj-alapú gépkocsi-üzemanyagok felhasználása. Az egyébként jelentős hazai bioüzemanyag-termelés ellenére is 350%-kal növekedett Magyarországon a pálmaolaj importja ugyanebben az időszakban. Bár a legnagyobb mennyiségű pálmaolajat Európában az élelmiszer- és kozmetikai termékekben használják fel, a növekedés 80%-át a biodízel iránti kereslet vezette⁸².

A délkelet-ázsiai trópusi tőzeglápok 42 millió köbtonna talajban megkötött széndioxidot tárolnak. Indonéziában, a világ legjelentősebb pálmaolaj-termelő országában 15,6 millió hektár természetes erdő és tőzegláp semmisült meg 1995 és 2003 között, hogy a helyüket olajpálma-ültetvények foglalják el. A tőzeglápok lecsapolását és kiszárítását követően nagyrészt olajpálma-telepeket és akácerdőket ültettek. A mesterséges ültetvények talajából évente 70-100 t/ha széndioxid szabadul fel. A tőzeg bomlása elérte a 632 millió tonnát, majd a lecsapolás és a tüzek okán további 1,4 milliárd tonna szén-dioxid került a légterbe. Összeségében 2 milliárd tonna üvegházhatású gáz szabadul fel évente - ez az éves globális kibocsátás 8%-a. Ily módon az elmúlt évtizedben az olajpálma-ültetvények elterjedésének következtében Indonézia a világ harmadik legnagyobb üvegházhatásúgáz-kibocsátó országa lett⁸³.

b) Az EU jelenlegi bioüzemanyag célkitűzései nélkül a növényi olajokhoz hasonló élelmiszerek ára Európában 2020-ra a mai ár felére, a világ többi részén pedig 15%-kal csökkenne⁸⁴. A Világbank, az OECD, a WTO, az IMF, a FAO és ENSZ további öt szervezete felhívta a figyelmet arra, hogy „az árak jóval magasabbak, mint akkor lennének, ha nem termelnének bioüzemanyagokat”⁸⁵. Ugyanezek a szervezetek felhívást fogalmaztak meg a bioüzemanyagok támogatásainak megszüntetésére, illetve a rájuk vonatkozó

célszámok eltörlésére, arra hivatkozva, hogy hozzájárulnak az élelmiszerárak ingadozásához. Még az Európai Tanács értekezletén javasolt 7 %-os bioüzemanyag-plafon is 50%-kal növelhetné az élelmiszer-terményekből előállított üzemanyagok európai fogyasztását. Ez a mennyiség évente 69 millió ember táplálásához szükséges kalóriát szolgáltatathatna⁸⁶.

c) Van a bioüzemanyag-projekteknek egy olyan oldala, amely jól érzékelteti, hogy növelhetik ezek a beruházások a szegénységet a fejlődő országokban. Indonéziában a multinacionális vállalatok és a pénzintézetek gyakran nyújtanak hitelt a helyi gazdáknak azzal az ígérettel, hogy az olajpálma-ültetvényekből hatalmas haszonra tehetnek szert. A gazdaságok olajpálma-ültetvényekre történő átállítása a felvett kölcsön túlnyomó részét felemészt, de az olajpálma csak a nyolcadik évtől kezdve hajt hasznot. Mivel a gazdák földjén immár olajpálma nő, nem tudnak élelmiszert termelni sem saját maguk ellátása, sem piaci termelés céljából. Ennek eredményeként a gazdák átmenetileg eladósodnak, és végül arra kényszerülnek, hogy a földterületeket eladják a vállalatnak, amelyik eredetileg a hitelt nyújtotta. Indiában is igen sokan veszítették el ilyen módon a földjüket⁸⁷.

FÖLDTERÜLETEK KISAJÁTÍTÁSA

a) Bioüzemanyagok és földrablás Afrikában

A déli országokban a leggyakrabban a bioüzemanyagok termelése áll a földek kisajátítása mögött. Pár évvel ezelőtt Afrikában már ötmillió hektárt különítettek el bioüzemanyagokkal kapcsolatos művelés céljából. Minden jel arra mutat, hogy az európai vállalatok élen járnak a bioüzemanyag-termelési céllal eszközölt afrikai földvásárlásokban. A Sun Biofuels Etiópiában (80 000 ha), Tanzániában (8000 ha) és Mozambikban (5000 ha) szerzett földterületet jatropa termesztésére, míg a brit illetőségű CAMS Csoport 45 000 ha földet vásárolt Tanzániában, hogy az ott megtermelt édes cirokból etanolt állítson elő⁸⁸.

Földrablás Ugandában: A Friends of the Earth International részletesen dokumentált adatok segítségével kimutatta, hogy Ugandában a pálmaolaj-ültetvények a helyi élelmiszertermények és az esőerdők kárára jöttek létre, miközben akadályozzák a helyi lakosok hozzáférését a vízforrásokhoz és a legeltetésre használható területekhez. A munkahely-teremtési ígéretek ellenére a helyben élők elveszítették megélhetési forrásait, és napi megélhetési gondokkal küzdenek. John Muyiisha, egy Kalangalai gazdálkodó videóüzenetben számolt be arról, hogy

egy nap arra ébredt: a földeken, ahol 34 évig gazdálkodott, bulldózerek döngölik a földbe a termést. Több helyi gazdálkodóval kötöttek szerződést pálmaolaj termesztésére, majd miután az alacsony bevételek és a kiesett élelmiszer-termelés következtében adósságokat halmoztak fel, el kellett adniuk a földjeiket⁸⁹.

b) Földrablás és az emberi jogok megsértése

Az emberi jogoknak a földterületek kisajátításával kapcsolatos megsértéséről mind több híradás számol be. Indonéziában például számos esetben fordult elő, hogy az őslakos közösségek földjét egyik napról a másikra elvették, hogy a külföldi befektetők pálmaolaj-ültetvényeinek helyet biztosítsanak. Az ENSZ őslakos népek fóruma szerint mintegy 60 millió őslakost fenyeget ma a veszély, hogy a különböző bioüzemanyag-termesztéssel kapcsolatos projektek miatt elragadják tőlük földjeiket. Az egyik legismertebb eset a Wilmar-botrány. A világ egyik vezető biodízel-előállító cégét, a Wilmar vállalatot azzal vádolják, hogy őslakos közösségek földjét sajátította ki.

c) Magyar vállalat részvétele Zambiai földkisajátítási ügyletben

A magyar közvélemény számára a földterületek kisajátítása elsősorban két dolgot jelent: „zsebszerződéseket” (amikor a földterületekre nyugat-európai befektetők teszik rá a kezüket Magyarországon), illetve a hazai földbérlet-pályázatokkal kapcsolatos botrányokat⁹⁰. Úgy tűnik azonban, hogy a globális földszerzésből a magyar vállalatok sem akarnak kimaradni. A legnagyobb magyar bank egyik tulajdonosa, Csányi Sándor, aki immár a legnagyobb magyar földtulajdonos is egyben, Bonafarm nevű vállalatán keresztül maga is érintetté vált egy zambiai földkisajátítás ügyében. Más külföldi befektetők mellett a Bonafarm is elindult a Zambiai Fejlesztési Ügynökség által a Nansanga Mezőgazdasági Komplexum (Nansanga Farm Bloc) fejlesztésére kiírt tenderen⁹¹. Sajtóértesülések szerint a 18 000 hektáros területről a zambiai kormány legalább 9000 gazdálkodót készült kitelepíteni⁹². A kormánnyal folytatott tárgyalások végül megszakadtak, és a Bonafarm lemondott a projekt megvalósításáról. A kudarc oka volt az is, hogy a 2011 őszi zambiai választásokon nyertes párt, a Hazafias Front vezetője nem támogatja a külföldi befektetőket. A Bonafarm jelenleg Romániában tárgyal egy nagyléptékű szántóföldi beruházásról⁹³, és nem kizárt, hogy további déli országokban keres új befektetési lehetőségeket, csakúgy, mint a tenderen induló többi pályázó.

Ajánlások

A PCD magyarországi kontextusa kapcsán:

- Az új nemzetközi fejlesztési stratégia által megfogalmazott vállalások teljesítése érdekében konkrét intézkedések meghatározása szükséges, melyeket a stratégiában előrevetített nemzetközi fejlesztésre vonatkozó törvénybe is bele kell a későbbiekben iktatni.
- A konkrét intézkedések magukba kell hogy foglalják hivatalos mechanizmusok kialakítását, melyek a PCD területén a végrehajtás és ellenőrzés kereteit és feltételeit biztosítanák, illetve ezeknek a mechanizmusoknak a működtetését elősegítő testületek létrehozását is. Utóbbiak tekintetében a Parlament és egy a civileket és egyéb érdekeltet magába foglaló tanácsadó testület szerepe alapvető fontosságú.
- A végrehajtás ellenőrzését biztosító mechanizmusok megteremtése mellett a hivatalos beszámolóknak (így pl. a Külügyminisztérium éves NEFE jelentéseinek) is reflektálniuk kell a PCD magyarországi fejleményeire.
- Elengedhetetlen, hogy a kormányzat a PCD-vel kapcsolatosan növelje minden szereplő ismereteit és tudatosságát, különös tekintettel a szakpolitikákat megfogalmazó szakemberekre és a döntéshozókra. A PCD értelmezése egy közösen elfogadott definíción kell, hogy alapuljon, hogy világossá váljon minden szereplő számára, hogy az nem pusztán a kormányzati szervek közötti megfelelőbb koordinációról szól, mint ahogy jelenleg gyakran értelmezik a fogalmat.

A bioüzemanyagok terén:

- Az Európai Unió tagállamai (köztük Magyarország) azonnal állítsák meg a bioüzemanyagok terjedését, hogy megelőzhessék az őshonos erdők és füves élőhelyek degradációját, valamint a külföldi befektetők általi földkisajátításokat és az emberi jogok folyamatos megsértését. Első lépésként fogadják el az Európai Bizottság javaslatát az élelmiszer-termény alapú bioüzemanyagok alkalmazásának 5%-ban történő maximalizálására. Emellett szigorú pénzügyi kötelezettségvállalásra van szükség az alternatív és megújuló erőforrások támogatására. Második lépésben teljesen ki kell vezetni a bioüzemanyagokat.
- Az Európai Tanács azonnali hatállyal szüntesse be a bioüzemanyagoknak nyújtott támogatásokat, és szorgalmazza, hogy példáját a tagállamok is kövessék.
- Lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy a déli országokban ne folytatódjon tovább a földterületek kisajátítása. Ebben igen fontos szerepet játszhat a javasolt Irányelv a pénzügyi eszközök piacairól (MiFiD), amelynek célja az élelmiszerrel kapcsolatos spekuláció szabályozása⁹⁴. Megoldást kell találni a földterületek kisajátításához vezető további tényezők kiküszöbölésére is.
- A tagállamoknak és az Európai Tanácsnak meg kell találniuk azokat az alternatív finanszírozási formákat, amelyek révén kevésbé káros kereskedelmi és mezőgazdasági termelési gyakorlatokat támogathatnak, annak érdekében, hogy a helyben élő lakosok kiszámítható bevételi forrásokra alapozhassanak.
- A földkisajátítások problémájának kezelésére a partnerországok viszonyaihoz és jellegzetességeihez igazított kapacitásfejlesztési rendszereket kell kialakítani, és támogatni kell, hogy ezekben az országokban olyan erős szabályozó keretrendszereket hozzanak létre, amelyek révén ellenőrizni tudják a külföldi tulajdonú vállalatok földszerzését.

Belga esettanulmány

A donor országok nagyvállalatainak érdekei és a fejlesztéspolitikai célok érvényesülése

A fejlesztés hatékonyságának növelése érdekében a belga fejlesztési együttműködés jelenleg 18 partnerországra fókuszál. A belga kétoldalú együttműködés két különböző kategóriára összpontosít: az alacsony jövedelmű országokra, és a közepes jövedelmű országokra. A közepes jövedelmű országok esetében a belga együttműködés főleg a tudásmegosztásra helyezi a hangsúlyt, de foglalkozik emellett a szociális védelem, a klíma, a környezetvédelem és az adórendszer reformjának kérdéseivel is. A Belgium által támogatott alacsony jövedelmű országok „törékeny államoknak” számítanak. Belgium egy sajátos megközelítést alkalmaz ezekben a főképp Afrikában található országokban zajló munkában⁹⁵. A belga együttműködés az államépítési és béketeremtő törekvéseket támogatja az alacsony jövedelmű, törékeny államok, például a Kongói Demokratikus Köztársaság, Burundi, Ruanda és Niger esetében. Az államépítés főképp a konfliktus-megelőzés terjesztését, valamint a demokratikus kormányzást jelenti a civil társadalom és az intézmények támogatásán keresztül. A törékeny országok legitimációs problémákkal küzdenek, és a lakosság ellátása nehézségekbe ütközik. A szegények egyharmada törékeny országban él, és a világ szegényeinek mintegy fele valószínűleg a törékeny államokban fog élni 2015-re az OECD „Törékeny állam” című, 2013-ban kiadott jelentése szerint⁹⁶. A belga együttműködés ezekben az országokban így különösen releváns a béke elősegítése, az államépítés és a szegénység elleni küzdelem szempontjából.

Belgium fő partnere a Kongói Demokratikus Köztársaság, 2012-ben 96 millió eurós éves fejlesztési hozzájárulás biztosításával. A fejlesztési együttműködés kiemelt, elsőbbségi területei többek között a mezőgazdaság és az élelmezésbiztonság. A belga együttműködés célja, hogy a családi és kisléptékű mezőgazdaságot támogassa a partnerországokban az élelmezésbiztonság javítása, valamint a befogadó gazdaság érdekében, megfelelő munkahelyek teremtésével a vidéki közösségekben. Ezeket a célokat hangsúlyozza az új, 2013 márciusában elfogadott belga Együttműködési törvény (3. és 5. cikkely)⁹⁷. Ezek a célok, valamint a mezőgazdasági és élelmezésbiztonsági stratégia hozzájárulnak az első Millenniumi Fejlesztési Célhoz: a szélsőséges szegénység és éhezés megszüntetéséhez.

Kétoldali együttműködés a Kongói Demokratikus Köztársasággal és a mezőgazdaság

A belga együttműködési program a Kongói Demokratikus Köztársasággal három kulcsfontosságú szektoron alapul: mezőgazdaság, infrastruktúra- és vidékfejlesztés, valamint a műszaki- és szakképzés⁹⁸. A belga együttműködés a 2012-ben elfogadott belga Élelmezésbiztonsági stratégiával⁹⁹ összhangban a családi gazdaságokat kívánja fejleszteni. A Kongói Demokratikus Köztársaság a rendelkezésre álló, művelésre alkalmas termőföld nagysága tekintetében a második ország. Az ország változatos éghajlati

viszonyokkal és bőséges vízforrásokkal és körülbelül 80 millió hektár termőfölddel rendelkezik. A népesség 65 százaléka függ a családi gazdaságtól, azonban a FAO szerint területén 6,3 millióan élnek élelmezésbiztonsági és megélhetési válságban. Annak ellenére, hogy az ország GDP-jének jelentős része a mezőgazdaságból származik, a Kongói Demokratikus Köztársaság mégis a világ egyik legszegényebb országa. Az ország rengeteg lehetőséggel rendelkezik népessége élelmiszerral való ellátásának terén, napjainkban mégis a mezőgazdaság és az élelmezésbiztonság szempontjából a legveszélyeztetettebb országok közé sorolják. Számos tényező az ország bizonyos részein konfliktusokat és demográfiai nyomást eredményezett, illetve évtizedeken keresztül nem alakult ki átfogó mezőgazdasági szakpolitikai keretrendszer¹⁰⁰. Emellett az infrastruktúra, például a víz hiánya is negatív hatást gyakorol a mezőgazdasági termelésre. A gazdák korlátozottan férnek hozzá hitelhez, valamint vetőmaghoz, műtrágyához, stb. Rengeteg nehézséggel kell szembenéznük akkor is, amikor el akarják adni termékeiket, így amennyiben a gazdák termelnek, az leginkább csak saját ellátásukra történik. A nehézségekhez hozzáadódik, hogy körülményes földhöz jutni, és ez feszültséghez és konfliktusokhoz vezet. A földhöz jutásnak két módja van: a szokásjog, illetve hatósági kijelölés alapján. A szokásjog inkább szóbeli, és időnként manipuláción alapul és rendszeresen konfliktusokba torkollik. A hatósági rendszer pedig igen bonyolult, a földhivatali eljárás drága és sokáig tart, ami gyakran megakadályozza, hogy a családi gazdálkodók tartós keretek között földhöz jussanak. A kistermelők védelme érdekében tehát elsődleges fontosságú egy olyan átfogó mezőgazdasági szakpolitikai keretrendszer kialakítása, amely megfelelően rendezi a földbirtoklás szabályozását is. Emellett a különböző egyéb szakpolitikák (bányászat, erdőgazdálkodás stb.) is negatívan befolyásolhatják a mezőgazdasági termelők helyzetét. Néhány helyen az is előfordul, hogy a bányászatot vagy az erdőgazdálkodást űzők nyomást gyakorolnak a gazdálkodókra. .

A belga együttműködés által finanszírozott mezőgazdasági projekt

A belga együttműködés a családi gazdálkodást támogatja a Kongói Demokratikus Köztársaságban, számos projekt finanszírozásán keresztül, beleértve a több belga civil szervezet által közösen életre hívott AgriCongo kezdeményezést¹⁰¹. A belga partnerek a projektben a CDI-Bwamanda, a Diobass, az Oxfam-Solidarité, az SOS-Faim, a Trias, a Solidarité Socialiste, a Vredeseilanden (VECO), a WWF, az RCN Justice et Démocratie, valamint a Broederlijk Delen. A belga együttműködés

segítségével kívánják megerősíteni az általuk képviselt gazdaszervezeteket, amelyek a fenntartható mezőgazdaság elősegítésének kulcsfontosságú szereplői az országban.

Az AgriCongo együtt dolgozik a CONAPAC nevű szervezettel (a kongói Mezőgazdasági Termelők Nemzeti Szövetségével), valamint más gazdaszervezetekkel, főképp workshopok formájában. 2012-2013-ban négy kiemelt téma volt terítéken: a mezőgazdasági jog, a tulajdonviszonyok biztonsága, a vidéki infrastruktúra, valamint a mezőgazdasági tevékenységek finanszírozása. Az AgriCongo workshopjainak célja egyfelől, hogy a résztvevők jobban megérthessék a fent említett konkrét témákat, és ismereteket cseréljenek. Másfelől a workshopok lehetővé teszik az érdekvédelmi tematika kidolgozását, hogy javítsanak a kongói gazdák helyzetén, akik szeretnék biztosítani földtulajdonukat, vidéki infrastruktúrájukat, és a finanszírozáshoz való hozzáférést. A workshopok eredményeképpen létrehoznak egy tartományi szintű érdekvédelmi akciót. Emellett minden tematikus ciklus számára nemzeti szintű érdekvédelmi akciót fogadtak el¹⁰². Hat nagyobb érdekvédelmi akcióra került eddig sor: a gazdák részvétele különböző, mezőgazdasági és tulajdonjoggal foglalkozó nemzeti bizottságokban; érdekvédelmi tevékenység a kinshasai piacokra termelő kertészek kisemmizésének megállítására; útkarbantartás a gazdák tevékenységének elősegítésére; földkezelés a hagyományos törzsfőnököknek; harc az adminisztrációs és rendőri zaklatás ellen; valamint a gazdaszervezetek bevonása a tartományi mezőgazdasági szakpolitikába.

Inkoherens döntések

Az élelmezésbiztonság hiányának kérdésében a Kongói Demokratikus Köztársaság új törvényt fogadott el 2011 decemberében. Amint azt a törvény első cikke világossá teszi, a törvény célja az, hogy elősegítse és növelje a mezőgazdasági termelést az élelmezésbiztonság és a vidékfejlesztés biztosítása érdekében.

A törvényt kritikusan fogadták a külföldi tulajdonú vállalatok, beleértve a mezőgazdasági szektorban működő belga nagyvállalatokat is, mivel a tulajdonjogi záradék korlátozza a külföldiek termőföldhöz jutását (16. cikkely). A belga vállalatok tagjai a Kongói Üzleti Szövetségnek (FEC), amely bírálta az új törvényt. Belga jogászokat bízták meg a törvény alkotmányossági felülvizsgálatával. A belga külügyminiszter felkérte a kongói elnököt, hogy vizsgálja felül a 16. cikkelyt, és kezdeményezze annak benyújtását az OHADA-hoz (az üzleti jogharmonizációért felelős pánafrikai szervezethez).

A törvény mindeddig nem lépett életbe, főképp a vállalati nyomás, valamint a törvény végrehajtásáért felelős bizottságok pénzügyi forráshiánya miatt. A belga külügyminiszter feladata lenne, hogy elősegítse a társadalmi és gazdasági fejlődést, a kormányzást és a demokráciát a Nagy-tavak térségében, beleértve a Kongói Demokratikus Köztársaságot is¹⁰³. A külügyminiszter feladatai közé tartozik ugyanakkor a nemzetközi kereskedelem előmozdítása is, így a minisztérium szervezetén belül ütközik egymással a belga vállalatok érdekeinek képviselője, illetve a Kongói Demokratikus Köztársaság szociális és gazdasági

fejlesztése. Inkoherencia jött létre a Külügyminisztériumon belül, valamint az Együttműködési Minisztériumban.

A Kongói mezőgazdasági törvény elleni belga külügyminisztériumi akcióval Belgium ellentmondásba került az új belga együttműködési törvényben (8. és 31. cikkely) is megerősített PCD kötelezettségvállalásaival; Belgium megszegte továbbá nemzetközi kötelezettségeit a Törékeny államok támogatása, illetve a Millenniumi Fejlesztési Célok 2015-ös megvalósítása tekintetében.

Ajánlások

A belga külügyminiszter nyomásgyakorlása a kongói Mezőgazdasági törvénnyel kapcsolatban akadályozza a belga együttműködés megvalósítását, és ellentmond a belga Élelmezés-biztonsági stratégiában foglaltaknak. Az európai szintén Belgium egyébként meglehetősen progresszív szerepet játszik a szakpolitikai koherencia elősegítésében különféle PCD mechanizmusok létrehozásán keresztül¹⁰⁴. A szakpolitikák fejlesztési célú koherenciája előkelő helyen szerepel a belga politikai törekvésekben. Az új belga együttműködési törvény PCD kötelezettségvállalásai mellett (8. és 31. cikkely) több különböző PCD mechanizmus is életbe lép 2014-ben Belgiumban. Ezek közé a mechanizmusok közé tartoznak az alábbiak: tárcaközi konferencia, konzultatív testület a civil társadalom képviselőivel és az Együttműködési miniszterrel; különböző, nem kizárólagosan PCD vonatkozású szakpolitikákkal kapcsolatos hatástanulmányok (környezetvédelem, a nemek egyenlősége, megfelelő munka); tárcaközi bizottság létrehozása az Együttműködési Minisztériumban.

Ajánlások Belgium számára

Belgium számos lépést tett előre az elmúlt években annak érdekében, hogy a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciájának javítása érdekében megfelelő mechanizmust alakítson ki. Az új, 2013 márciusában elfogadott belga együttműködési törvény az elvek jogi kifejeződése, és néhány kialakítandó mechanizmus (pl. a törvények és egyéb határozatok PCD-szempontrú hatáselemzése) konkrét politikai eszközként funkcionálhat. Mindazonáltal a javaslatok közül még egyik sem hatályos, így a „befejezetlenség” érzetét keltik. Ennélfogva a jelenlegi és a következő kormányoknak az alábbiakat javasoljuk:

- Tárcaközi konferencia felállítását, amely a minisztériumok számára koherencia- és fejlesztési célkitűzéseket jelölhet ki a mezőgazdasághoz hasonló konkrét területeken, vagy egyes régiókban. A PCD-vel kapcsolatos tudatosság növelése a minisztériumok körében folyamatos munka, amely a jövőben akár a belga külügyminisztert is meggyőzheti arról, hogy támogassa a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciáját. Regionális szinten is PCD mechanizmusokat kell bevezetni, és így a régiós miniszterek bevonására is szükség van.
- Parlamenti bizottságot kell létrehozni a PCD témakörében, külön jelentéstelevővel.
- Konzultációs testület létrehozása a Fejlesztési miniszter irányításával, a nemzetközi fejlesztési adminisztráció és a civil társadalom képviselőinek részvételével. A testület lehetővé tenné, hogy a civil társadalom képviselői párbeszédet kezdeményezzenek a Fejlesztési miniszterrel, egyebek között, az inkoherens szakpolitikákról és döntésekről, valamint a partnerországok lakosságára gyakorolt negatív hatásairól. A Fejlesztési miniszter ezután a tevékenységekről és határozatokról jelentést készít a konzultációs testület számára.
- A Kongói Demokratikus Köztársaság szuverenitásának tiszteletben tartása. A Kongói Demokratikus Köztársaságnak szüksége van támogatásra, hogy elősegítsék a békét és a valódi demokratikus állam kialakulását erős és átlátható intézményekkel, amelyek a kongóiak érdekét szolgálják.

Általános javaslatok és konklúzió

A tanulmányunkban szereplő országok többségében a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciája valamilyen szinten megjelenik a politikában – hol egyértelmű nyilatkozat formájában, hol a nemzetközi fejlesztésről szóló törvényben vagy rendeletekben, hol különböző tematikus és egyéb stratégiai dokumentumokban. A PCD területe általában a fejlesztési együttműködés égisze alatt az adott ország külügyminisztériumának hatáskörébe tartozik, ami nem mindig kedvez a koherensebb politikák kialakításának. Az összes országnak van még elmaradása az elvek gyakorlatba ültetése terén. Annak ellenére, hogy számos országban létezik tárcaközi koordinációs testület (Konzultatív Tanács Romániában, a Nemzetközi Fejlesztési Együttműködés Tanácsa Csehországban, koordinációs mechanizmus Belgiumban), sőt a folyamatokba olykor még a civil szervezetek is bekapcsolódnak, a fejlesztési célkitűzéseket és a legszegényebb csoportok érdekeit a nem kifejezetten fejlesztési kérdésekre vonatkozó döntéshozatal során alig-alig veszik komolyan. Így mindenképpen hatékonyabb koordinációra van szükség a szakpolitikák kialakításának szintjén.

Jelen tanulmány számos szakpolitikai inkoherenciára hívja fel a figyelmet, és nem habozik rámutatni az érdekelletétekre. Ezek forrása lehet az adott ország bevándorlási politikája vagy a menekültek kezelésének gyakorlata, az energiával kapcsolatos kihívások, amelyekre sok kormány a bioüzemanyagok támogatásával kíván megoldást találni, sőt a nemzetközi kereskedelemmel kapcsolatos szabályok is, amelyek éppenséggel azon kistermelő közösségek életére vannak negatív hatással, amelyek a fejlesztési együttműködés hivatalos célcsoportjai. Az egyik legfontosabb tanulság az, hogy politikai akaratra van szükség ahhoz, hogy a döntések előkészítése és a döntéshozatal során a fejlesztési prioritások érvényesülni tudjanak. Alapelvek kinyilvánítása

és mechanizmusok lefektetése önmagában nem védi meg a fejlődő országokat a támogató országok szakpolitikai döntéseinek negatív következményeitől. Ezért mindkét országcsoportban a civil társadalom szereplőinek fel kell vállalniuk az őrkutya (watchdog) szerepét, és nagyobb átláthatóságot és koherenciát követelniük a döntéshozóktól. Jelen tanulmány a WWE projektben részt vevő partnerek kezébe kíván olyan eszközt adni, amely a segítségükre lehet a tudatosság növelésére irányuló erőfeszítéseik és az érdekképviseleti munka során. Olyan problémákra próbáltuk meg felhívni a figyelmet, amelyekkel a fejlesztési együttműködés kedvezményezettjeinek és a fejlesztéssel foglalkozó szervezeteknek az európai szakpolitikák jelenlegi ellentmondásaiból kifolyólag kell megküzdeniük. A területen dolgozó civil szervezetek európai szövetsége, a CONCORD legfrissebb PCD-re vonatkozó ideai Spotlight jelentése külön kiemeli, hogy "a civil társadalom nyomása általában elengedhetetlen ahhoz, hogy a szakpolitikák fejlesztési célú koherenciája mögött valóban magas szintű politikai akarat álljon"¹⁰⁵.

A fejlesztési célú koherencia helyzetének javítása érdekében elsősorban a PCD biztosításának három alappilléreivel, azaz i) a politikai kötelezettségvállalás és nyilatkozatok, ii) a koordinációs mechanizmusok, illetve iii) a monitoring, elemző és jelentéstevő rendszerek témakörével kapcsolatos ajánlásokat fogalmaztunk meg:

- **Jogszabályi reformok szükségesek annak érdekében, hogy a kívánt koherencia a kormányzati célkitűzések összességében megjelenjen, párhuzamosan azzal a figyelemfelkeltéssel és tudatosítással, ami a jogi keretek gyakorlati alkalmazásához szükséges.**
- **A civil szervezetek előtt nyitott intézményes koordinációs mechanizmusok felállítása.**
- **Az elsőbbségi területekre összpontosító konkrét stratégiák kialakítása a hozzájuk rendelt monitoring eszközökkel és rendszeres jelentésekkel a megvalósulásról. Az adott szakpolitikai területek (befektetés, kereskedelem, energia stb.) szabályozása és reformja.**
- **Kulcsfontosságú a nyilvánosság tájékoztatása és a nyilvános vita, aminek minimális alapfeltétele a Parlament általi felügyelet (monitoring).**
- **Az érintett közösségek és szervezetek által vezetett hatástanulmányok és kutatás.**

Jegyzetek

- ¹ Hivatalos fejlesztési támogatás – Official Development Assistance - ODA
- ² CONCORD (2013), Spotlight Report on EU Policy Coherence for Development: The Real Life Impact of EU Policies on the Poor, <http://www.concordeurope.org/259-spotlight-on-eu-policy-coherence-for-development>

Észt esettanulmány

- ³ Elérhető itt: http://web-static.vm.ee/static/failid/344/Development_plan_2006-2010.pdf.
- ⁴ Bővebben lásd: http://www.vm.ee/?q=en/human_rights.
- ⁵ A menekültstátusz iránti kérelmekkel kapcsolatos statisztikák az észt rendőrségtől és a határőrségtől származnak (2013. október 31-i adatok).
- ⁶ Saharov, Juhan és Säär, Anni (2013), Situation of refugees and asylum seekers, in Human Rights in Estonia 2012, <http://humanrights.ee/en/annual-human-rights-report/5030-2/situation-of-refugees-and-asylum-seekers/>

Román esettanulmány

- ⁷ Románia Külügyminisztériuma, prioritásországok listája: <http://www.aod.ro/state-prioritare.html>
- ⁸ Románia Külügyminisztériuma, The National Strategy on International Development Cooperation Policy. 3. o., http://www.aod.ro/resurse/strategie_pcd_forma_finala-eng.pdf
- ⁹ Románia Külügyminisztériuma (2013), National Report on the Official Development Assistance Provided by Romania in 2012, 3. o., <http://www.aod.ro/resurse/Raportul%20National%20AOD%202012.pdf>
- ¹⁰ CONCORD (2013), Overview of PCD Systems in Some EU Member States, 7.o., <http://www.concordeurope.org/259-spotlight-on-eu-policy-coherence-for-development>
- ¹¹ Románia Külügyminisztériuma, The National Strategy on International Development Cooperation Policy, 3. o. http://www.aod.ro/resurse/strategie_pcd_forma_finala-eng.pdf
- ¹² Románia Külügyminisztériuma (2013), National Report on the Official Development Assistance Provided by Romania in 2012, 21. o., <http://www.aod.ro/resurse/Raportul%20National%20AOD%202012.pdf>
- ¹³ Uo. 3. o.
- ¹⁴ Románia Kormánya, 288/1993 sz. határozat, 2. cikk, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=33308
- ¹⁵ Románia Külügyminisztériuma, Külföldi állampolgároknak biztosított romániai ösztöndíjak a Külügyminisztériumon keresztül, <http://www.mae.ro/node/10250>
- ¹⁶ Romanian Centre for European Policies (2013), A Moldovai Köztársaságból érkező ösztöndíjas hallgatók hosszú távú perspektívái, <http://www.crpe.ro/wp-content/uploads/2013/12/Policy-Memo-50-CRPE.pdf>
- ¹⁷ Uo., 20. o.
- ¹⁸ Mediafax, Tunéziai diákok – a román egyetemek legnépesebb csoportja. Melyek a legnépszerűbb szakok?, <http://www.mediafax.ro/social/studentii-tunisieni-cei-mai-numerosi-in-universtitile-din-romania-care-sunt-cele-mai-cautate-specializari-10133007>
- ¹⁹ Románia Kormánya, 22/2009 sz. határozat, [http://www.lege-online.ro/lr-ORDONANTA-22-2009-\(110933\).html](http://www.lege-online.ro/lr-ORDONANTA-22-2009-(110933).html)
- ²⁰ Grigore T. Popa Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem, IAȘI, Külföldi állampolgárságú hallgatók felvételéről 2013-2014, <http://www.umfiasi.ro/Rezidenti/Pages/Admitererezidentiat.aspx>
- ²¹ Románia Kormánya, 194/2002 sz. határozat, http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/ORDONANTE-DE-GUVERN/OUG194-2002_rep.pdf.
- ²² Románia Kormánya, 56/2007 sz. határozat, <http://ori.mai.gov.ro/api/media/userfilesfile/Legislatie/Legislatie%20nationala/OUG%2056%20din%202007%20privind%20incadrarea%20in%20munca%20si%20detasarea%20strainilor%20pe%20teritoriul%20Romaniei.pdf>
- ²³ Intercultural Institute from Timisoara, Jogszabálymódosítás tervezete a külföldi állampolgárságú hallgatók rezidensi illetékének csökkentéséről, http://www.migrant.ro/file/pagesleft/407propunereplafonetaxe_final.pdf
- ²⁴ Román Országgyűlés, 157/2011. sz. törvény a külföldi állampolgárok romániai tartózkodásának feltételeivel kapcsolatos normatív szabályok módosításáról, [http://ori.mai.gov.ro/api/media/userfiles/Legea%20157%202011\(1\).pdf](http://ori.mai.gov.ro/api/media/userfiles/Legea%20157%202011(1).pdf)
- ²⁵ Soros Foundation Romania és Romanian Association for Health Promotion (2013), Immigrants Integration Barometer 2013, http://www.soros.ro/sites/default/files/en_126_IIB%202013_5%2007%2013_BF.pdf
- ²⁶ Uo.
- ²⁷ Intercultural Institute from Timisoara (szerk.) (2011), Migrant in Romania Review 11, pp. 26-28, <http://www.migrant.ro/file/pagesleft/migrant%20in%20romania%20nr%2011.pdf>
- ²⁸ Uo.

Szlovák esettanulmány

- ²⁹ 617/2007. számú szlovák törvény a hivatalos fejlesztési együttműködésről (I. bekezdés, 7e) paragrafus)
- ³⁰ A Szlovák Köztársaság Külügyekért és Európai Ügyekért Felelős Minisztériuma, Szlovák fejlesztési együttműködési stratégia Kenyával a 2014-2018 időszakra, [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_FA2D9426BC0CAA6FC1257C01002B3921_SK/\\$File/130923_Strategia_Kena_schvalena_vedenim_final.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_FA2D9426BC0CAA6FC1257C01002B3921_SK/$File/130923_Strategia_Kena_schvalena_vedenim_final.pdf)
- ³¹ OECD: DAC statisztikák, <http://www.oecd.org/dac/stats/KEN.gif>
- ³² A Szlovák Köztársaság Külügyekért és Európai Ügyekért Felelős Minisztériuma, Szlovák fejlesztési együttműködési stratégia Kenyával a 2014-2018 időszakra, [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_FA2D9426BC0CAA6FC1257C01002B3921_SK/\\$File/130923_Strategia_Kena_schvalena_vedenim_final.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_FA2D9426BC0CAA6FC1257C01002B3921_SK/$File/130923_Strategia_Kena_schvalena_vedenim_final.pdf)
- ³³ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/28/EK irányelve (2009. április 23.) a megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról
- ³⁴ Euractiv: EU governments fail to agree limits on food-based biofuels, <http://www.euractiv.com/energy/eu-governments-fail-agree-limits-news-532316>
- ³⁵ Action Aid: New study reveals biofuels carbon con. (2011. március 22.), <http://www.actionaid.org.uk/news-and-views/new-study-reveals-biofuels-carbon-con>
- ³⁶ FAO/IFAD (2010), Jatropha: A smallholder bioenergy crop, <http://www.fao.org/docrep/012/i1219e/i1219e.pdf>
- ³⁷ Ngotho, Agatha (2012), Kenya: Researchers Break Jatropha Myth, All Africa (2012. november 29.), <http://allafrica.com/stories/201211300144.html?page=2>
- ³⁸ Iiyama, Miyuki et al. (2013), Productivity of Jatropha curcas under smallholder farm conditions in Kenya, *Agroforestry Systems* 87(4), pp. 729-746, <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10457-012-9592-7#page-1>
- ³⁹ Pearce, Fred (2013), Jatropha: it boomed, it busted, and now it's back, CGIAR Research Programme on Water, Land and Ecosystems (2013. április 10.), <http://wle.cgiar.org/blogs/2013/04/10/jatropha-it-boomed-it-busted-and-now-its-back/>
- ⁴⁰ CONCORD (2013), Spotlight Report on EU Policy Coherence for Development: The Real Life Impact of EU Policies on the Poor, 34. o., <http://www.concordeurope.org/259-spotlight-on-eu-policy-coherence-for-development>
- ⁴¹ OECD (2011), DAC Special Review of the Slovak Republic, <http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/49512222.pdf>

Cseh esettanulmány

- ⁴² Bővebben lásd OECD (2007): DAC Special Review of the Czech Republic, <http://www.oecd.org/czech/45367897.pdf>
- ⁴³ Igaz, vannak a rendszerben tartós kivételek: Az Oktatási, Ifjúsági és Sportminisztérium felel a fejlődő országokból érkező diákok ösztöndíjairért, az Egészségügyminisztérium az egészségügyi ellátásukért, a Belügyminisztérium pedig a migrációval és a biztonsággal kapcsolatos kérdésekért.
- ⁴⁴ A Cseh Köztársaság Külügyminisztériuma (2010): Act on Development Cooperation and Humanitarian Aid, http://www.mzv.cz/jnp/en/foreign_relations/development_cooperation_and_humanitarian/act_on_development_cooperation_and.html
- ⁴⁵ A Cseh Köztársaság Külügyminisztériuma (2013), Czech Development Co-operation Report 2012
- ⁴⁶ EEAS (2013), EU-Ethiopia Co-operation, http://eeas.europa.eu/delegations/ethiopia/documents/eu_ethiopia/17052013eu_brochure.pdf
- ⁴⁷ US government Global Hunger and Food Security Initiative, Ethiopia, <http://www.feedthefuture.gov/country/ethiopia>
- ⁴⁸ IFPRI (2011), Crop Production in Ethiopia: Regional Patterns and Trends, <http://www.ifpri.org/sites/default/files/publications/esspwp16.pdf>
- ⁴⁹ EuropeAid (2012), Country Strategy Paper for Ethiopia (2008-2013), http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/scanned_et_csp10_en.pdf
- ⁵⁰ ECHO (2013), Ethiopia Factsheet, http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/ethiopia_en.pdf
- ⁵¹ IFAD, Rural Poverty Portal: Ethiopia, <http://www.ruralpovertyportal.org/country/home/tags/ethiopia>
- ⁵² EuropeAid (2012), Country Strategy Paper for Ethiopia (2008-2013), http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/scanned_et_csp10_en.pdf; IFAD, Rural Poverty Portal: Ethiopia, <http://www.ruralpovertyportal.org/country/home/tags/ethiopia> és a Cseh Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztérium (2010), Ethiopia's Agricultural Sector Policy and Investment Framework (PIF) 2010-2020, <http://www.caadp.net/pdf/Ethiopia%20Post-Compact%20Investment%20Plan.pdf>
- ⁵³ IFAD, Rural Poverty Portal: Ethiopia, <http://www.ruralpovertyportal.org/country/home/tags/ethiopia>
- ⁵⁴ McClung, M. (2012), Focus on Land in Africa Brief: Ethiopia, <http://focus.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2012/04/Lesson-1-Making-Land-Rental-Markets-Work-for-Ethiopias-Rural-Poor.pdf>
- ⁵⁵ Etióp Demokratikus Szövetségi Köztársaság, Az Etióp Demokratikus Szövetségi Köztársaság Alkotmánya, 1995. Augusztus 21.
- ⁵⁶ IFAD, Rural Poverty Portal: Ethiopia, <http://www.ruralpovertyportal.org/country/home/tags/ethiopia>

- ⁵⁷ Glopolis (2010), Ethiopia's Food Insecurity: Europe's Role within the Broader Context of Food Flows, Climate Change and Land Grabs. A study on Policy Coherence for Sustainable Development, <http://glopolis.org/en/articles/ethiopias-food-insecurity-eu-policies-food-flows-climate-change-and-aland-grabs/>
- ⁵⁸ Etióp Demokratikus Szövetségi Köztársaság (2011), Poverty Reduction Strategy Paper: Growth and Transformation Plan 2010/11–2014/15, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2011/cr11304.pdf>
- ⁵⁹ Anseeuw W. et al. (2012), Land Rights and the Rush for Land: Findings of the Global Commercial Pressures on Land Research Project, International Land Coalition
- ⁶⁰ ILC (2012), Land Matrix, <http://www.landmatrix.org/>
- ⁶¹ World Resources Institute (2012), Large-Scale Acquisitions of Land in Ethiopia, http://www.globalprotectioncluster.org/_assets/files/field_protection_clusters/Etiophia/files/HLP%20AoR/Ethiopia_Large_Scale_Land_Acquisitions_2012_EN.pdf
- ⁶² Glopolis (2010), Ethiopia's Food Insecurity: Europe's Role within the Broader Context of Food Flows, Climate Change and Land Grabs. A study on Policy Coherence for Sustainable Development, <http://glopolis.org/en/articles/ethiopias-food-insecurity-eu-policies-food-flows-climate-change-and-aland-grabs/>
- ⁶³ Cotula, L. et al. (2009), Land grab or development opportunity? – Agricultural investment and international land deals in Africa, FAO, IFAD és IIED, http://www.ifad.org/pub/land/land_grab.pdf
- ⁶⁴ Rahmato, D. (2011), Land to the Investors: Large-Scale Land Transfers in Ethiopia, Land Governance for Equitable and Sustainable Development.
- ⁶⁵ World Resources Institute (2012), Large-Scale Acquisitions of Land in Ethiopia, http://www.globalprotectioncluster.org/_assets/files/field_protection_clusters/Etiophia/files/HLP%20AoR/Ethiopia_Large_Scale_Land_Acquisitions_2012_EN.pdf
- ⁶⁶ Glopolis (2010), Ethiopia's Food Insecurity: Europe's Role within the Broader Context of Food Flows, Climate Change and Land Grabs. A study on Policy Coherence for Sustainable Development, <http://glopolis.org/en/articles/ethiopias-food-insecurity-eu-policies-food-flows-climate-change-and-aland-grabs/>
- ⁶⁷ Friends of the Earth (2010), Africa: up for grabs. The scale and impact of land grabbing for agrofuels, http://www.foei.org/en/resources/publications/pdfs/2010/africa-up-for-grabs/at_download/file.
- ⁶⁸ Glopolis (2010), Ethiopia's Food Insecurity: Europe's Role within the Broader Context of Food Flows, Climate Change and Land Grabs. A study on Policy Coherence for Sustainable Development, <http://glopolis.org/en/articles/ethiopias-food-insecurity-eu-policies-food-flows-climate-change-and-aland-grabs/>
- ⁶⁹ European Commission (2009), Directive 2009/28/EC of 23 April 2009 on the promotion of the use of energy from renewable sources and amending and subsequently repealing Directives 2001/77/EC, http://ec.europa.eu/energy/renewables/biofuels/biofuels_en.htm
- ⁷⁰ Euroactiv (2013), EU governments fail to agree limits on food-based biofuels (2013. december 12.) <http://www.euroactiv.com/energy/eu-governments-fail-agree-limits-news-532316> és European Voice (2013), Biofuel proposal to be watered down, (2013. december 5.), <http://www.europeanvoice.com/article/imported/biofuel-proposal-to-be-watered-down/78931.aspx>

Szlovén esettanulmány

- ⁷¹ OECD (2012), Special Review of Slovenia, <http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/50110911.pdf>
- ⁷² http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/RA/ZAKON_MRS_eng.pdf
- ⁷³ http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/RA/Resolucija_MRS_eng.pdf
- ⁷⁴ http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumentacijski_dokumenti/Strategija_ekonomskih_migracij-2010-2020.pdf
- ⁷⁵ <http://www.uradni-list.si/1/content?id=110715#!Zakon-o-ratifikaciji-Sporazuma-med-Vlado-Republike-Slovenije-in-Svetom-ministrov-Bosne-in-Hercegovine-o-zaposlovanju-drzavljanov-Bosne-in-Hercegovine-v-Republiki-Sloveniji-in-Protokola-o-izvajanju-Sporazuma-med-Vlado-Republike-Slovenije-in-Svetom-ministrov-Bosne-in-Hercegovine-o-zaposlovanju-drzavljanov-Bosne-in-Hercegovine-v-Republiki-Sloveniji-%28BBH2D%29>
- ⁷⁶ http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/RA/Porocilo_2012.pdf
- ⁷⁷ Lásd a szlovén CoMiDe jelentést: http://www.mirovni-institut.si/data/tinymce/Projekti/comide_lana/pdf/Consistency%20of%20M&D%20in%20Slovenia.pdf

Magyar esettanulmány

- ⁷⁸ Leisen, Márton (2013), Hungary: Introduction to Hungarian International Development in: Developing Open, Rule-based, Predictable, Non-discriminatory Trade Relations with Priority ODA recipients, CEU, <http://cps.ceu.hu/sites/default/files/publications/cps-joint-pub-oda-trade-relations-report-2013.pdf> <http://www.foeeurope.org/sites/default/files/press_releases/iisd_eu_biofuel_policy_palm_oil_september2013.pdf>. (Consulted on 16 December 2013).
- ⁷⁹ Gerásimchuk, Ivetta és Yam Koh, Peng (2013), The EU Biofuel Policy and Palm Oil: Cutting subsidies or cutting rainforest?, International Institute for Sustainable Development, http://www.foeeurope.org/sites/default/files/press_releases/iisd_eu_biofuel_policy_palm_oil_september2013.pdf

- ⁸⁰ A földhasználat közvetett megváltozásáról (Indirect land use change, ILUC) akkor beszélünk, amikor az eredetileg élelmiszer-növények vagy takarmány termesztésére használt területeket a bioüzemanyagok iránti egyre növekvő igény kielégítésére fordítják. Másról kell új területeket művelés alá vonni, ami létfontosságú ökoszisztémák és széndioxid-megkötő területek – erdők, tőzeglápok – pusztulásával jár, aminek következtében több millió tonna széndioxidnak megfelelő üvegházhatású gáz kerül a levegőbe, gyorsítva a klímaváltozást.
- ⁸¹ Dr. Gyulai Iván (2009), Biomassza-dilemma, Magyar Természetvédők Szövetsége, http://www.mtvsz.hu/dynamic/biomassza_dilemma_2010.pdf
- ⁸² Gerasimchuk, Ivetta és Yam Koh, Peng (2013), The EU Biofuel Policy and Palm Oil: Cutting subsidies or cutting rainforest?, International Institute for Sustainable Development, http://www.foeeurope.org/sites/default/files/press_releases/iisd_eu_biofuel_policy_palm_oil_september2013.pdf
- ⁸³ Dr. Gyulai Iván (2009), Biomassza-dilemma, Magyar Természetvédők Szövetsége, http://www.mtvsz.hu/dynamic/biomassza_dilemma_2010.pdf
- ⁸⁴ Az EU Közös Kutatóközpontja szerint: Hélaine, Sophie et al. (2013), Impacts of the EU biofuel policy on agricultural markets and land use, Joint Research Centre, <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83936.pdf>
- ⁸⁵ OECD (2011), Price Volatility in Food and Agricultural Markets: Policy Responses, www.oecd.org/tad/agricultural-trade/48152638.pdf
- ⁸⁶ Friends of the Earth Europe, <http://foeeurope.org/no-end-hunger-harm-biofuels-121213>
- ⁸⁷ Dr. Gyulai Iván (2009), Biomassza-dilemma, Magyar Természetvédők Szövetsége, http://www.mtvsz.hu/dynamic/biomassza_dilemma_2010.pdf
- ⁸⁸ Friends of the Earth Europe (2010), Africa: up for grabs, http://foeeurope.org/agrofuels/FoEE_Africa_up_for_grabs_2010.pdf
- ⁸⁹ Friends of the Earth International (2012), Land, life and justice, http://www.foei.org/en/resources/publications/pdfs/2012/land-life-justice/at_download/file; MTVSZ, Földszerzés a Világbank pénzén, http://mtvsz.blog.hu/2012/04/23/foldszerzes_a_vilagbank_penzen
- ⁹⁰ Fidrich, Róbert (2013), The Return of the White Horse: Land Grabbing in Hungary, in: Land concentration, land grabbing and people's struggles in Europe; Borras S. jr. et al. (2013), http://www.tni.org/sites/www.tni.org/files/download/land_in_europe-jun2013.pdf
- ⁹¹ Simpelwe, Ndinawe, Foreign investors dominate bids for Nansanga Bloc, The Post Zambia Online (2011. február 21.), http://www.postzambia.com/post-read_article.php?articleid=18424; ZDA receives only 2 bids for Nansanga bloc, farmlandgrab.org (2011. Június 28.), <http://farmlandgrab.org/post/view/19356>
- ⁹² ZDA to conclude negotiations with the winner of the tender to develop Nansanga farm block, Lusakatimes (2012 január 8.), <http://www.lusakatimes.com/2012/01/08/zda-conclude-negotiations-winner-tender-develop-nansanga-farm-block>; Figyelő: Afrikában terjeszkedne Csányi Sándor agrárcége, Origo Vállalkozói Negyed (2011. Szeptember 28.), <http://vallalkozoi.negyed.hu/vnegyed/20110928-afrikai-privatizacios-palyazaton-vesz-reszt-csanyi-sandor-agrarcege-a-bonafarm.html>
- ⁹³ Távol Afrikától, Népszabadság Online (2012. november 4.), http://nol.hu/gazdasag/20121103-tavol_afrikatol
- ⁹⁴ Friends of the Earth Europe, <http://foeeurope.org/curbs-food-speculation-victim-of-corporate-greed-161213>

Belga esettanulmány

- ⁹⁵ Belga fejlesztési együttműködési stratégia, Note stratégique pour les situations de fragilité, http://diplomatie.belgium.be/fr/binaries/note_strategique_situations_de_fragilite_tcm313-223149.pdf,
- ⁹⁶ OECD (2013), Fragile States 2013, Resource and flow and trends in a shifting world, <http://www.oecd.org/dac/incaf/FragileStates2013.pdf>
- ⁹⁷ Loi relative à la Coopération au Développement, Moniteur Belge (2013. március 19.), http://diplomatie.belgium.be/fr/binaries/loi_cooperation_au_developpement_19_mars_2013_tcm313-221450.pdf
- ⁹⁸ Belga Technikai Együttműködés, DR Congo, <http://www.btcctb.org/en/countries/dr-congo>
- ⁹⁹ Belga Fejlesztési Együttműködési és Humanitárius Segítségnyújtási Főigazgatóság, Note stratégique pour le secteur de l'agriculture et de la sécurité alimentaire, http://diplomatie.belgium.be/fr/binaries/note_strategique_agriculture_securite_alimentaire_tcm313-126256.pdf
- ¹⁰⁰ DRC - Untapped potential - some data, IRIN (2012. február 17.), <http://www.irinnews.org/report/94893/drc-untapped-potential-some-data>; Levél Didier Reynders külügyminiszternek, AgriCongo, http://www.triasngo.be/fileadmin/MEDIA/Nieuws/Lettre_AgriCongo_sept_2012_VDDR.pdf
- ¹⁰¹ A belga partnerek a projektben a CDI-Bwamanda, a Diobass, az Oxfam-Solidarité, az SOS-Faim, a Trias, a Solidarité Socialiste, a Vredeseilanden (VECO), a WWF, az RCN Justice et Démocratie, valamint a Broederlijk Delen.
- ¹⁰² AgriCongo, Synthèse Projet Synergie et Complémentarité en République Démocratique du Congo, http://www.sosfaim.be/pdf/actualite/Synthese_synergie_18042012.pdf
- ¹⁰³ Belga Képviselőház, Általános politikai jegyzet külpolitikai, külkereskedelmi és európai uniós témában, 2011 december 21., http://www.didierreynders.be/wp-content/uploads/2012/01/Note_de_politique_g%C3%A9n%C3%A9rale_Didier_Reynders.pdf
- ¹⁰⁴ CONCORD (2013), Spotlight Report on EU Policy Coherence for Development: The Real Life Impact of EU Policies on the Poor, <http://www.concordeurope.org/259-spotlight-on-eu-policy-coherence-for-development>
- ¹⁰⁵ CONCORD (2013), Overview of PCD Systems in Some EU Member States, <http://www.concordeurope.org/259-spotlight-on-eu-policy-coherence-for-development>.

Irodalomjegyzék

Észt esettanulmány

- Észtország Kormánya, Development plan for Estonian cooperation and humanitarian aid 2006-2010, http://web-static.vm.ee/static/failid/344/Development_plan_2006-2010.pdf
- Észtország Külügyminisztériuma, Human Rights and Estonia, http://www.vm.ee/?q=en/human_rights
- Saharov, Juhan és Säär, Anni (2013), Situation of refugees and asylum seekers in Human Rights in Estonia 2012, <http://humanrights.ee/en/annual-human-rights-report/5030-2/situation-of-refugees-and-asylum-seekers/>

Román esettanulmány

- CONCORD (2013), Overview of PCD Systems in Some EU Member States, <http://www.concordeurope.org/259-spotlight-on-eu-policy-coherence-for-development>
- Grigore T. Popa Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem, IAȘI, Külföldi állampolgárságú hallgatók felvételéről 2013-2014, <http://www.umfiasi.ro/Rezidenti/Pages/Admitererezidentiat.aspx>
- Intercultural Institute from Timisoara, Jogszabálmódosítás tervezete a külföldi állampolgárságú hallgatók rezidensi illetékének csökkentéséről, http://www.migrant.ro/file/pagesleft/407propunereplafoanetaxe_final.pdf
- Intercultural Institute from Timisoara (szerk.) (2011), Migrant in Romania Review 11, pp. 26-28, <http://www.migrant.ro/file/pagesleft/migrant%20in%20romania%20nr%2011.pdf>
- Mediafax, Tunéziai diákok – a román egyetemek legnépesebb csoportja. Melyek a legnépszerűbb szakok?, <http://www.mediafax.ro/social/studentii-tunisieni-cei-mai-numerosi-in-universtitile-din-romania-care-sunt-cele-mai-cautate-specializari-10133007>
- Románia Kormánya, 288/1993 sz. határozat, 2. cikk, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=33308
- Romanian Centre for European Policies (2013), A Moldovai Köztársaságból érkező ösztöndíjas hallgatók hosszú távú perspektívái, <http://www.crpe.ro/wp-content/uploads/2013/12/Policy-Memo-50-CRPE.pdf>
- Románia Kormánya, 194/2002 sz. határozat, http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/ORDONANTE-DE-GUVERN/OUG194-2002_rep.pdf
- Románia Kormánya, 56/2007 sz. határozat, <http://ori.mai.gov.ro/api/media/userfilesfile/Legislatie/Legislatie%20nationala/OUG%2056%20din%202007%20privind%20incadrarea%20in%20munca%20si%20detasarea%20strainilor%20pe%20teritoriul%20Romaniei.pdf>
- Románia Kormánya, 22/2009 sz. határozat, [http://www.lege-online.ro/lr-ORDONANTA-22-2009-\(110933\).html](http://www.lege-online.ro/lr-ORDONANTA-22-2009-(110933).html)
- Románia Külügyminisztériuma, prioritásországok listája: <http://www.aod.ro/state-prioritare.html>
- Románia Külügyminisztériuma, The National Strategy on International Development Cooperation Policy. 3. o., http://www.aod.ro/resurse/strategie_pcd_forma_finala-eng.pdf
- Románia Külügyminisztériuma (2013), National Report on the Official Development Assistance Provided by Romania in 2012, 3. o., <http://www.aod.ro/resurse/Raportul%20National%20AOD%202012.pdf>
- Románia Külügyminisztériuma (2013), National Report regarding Romania's Official Development Assistance in 2012, 21. o., <http://www.aod.ro/resurse/Raportul%20National%20AOD%202012.pdf>
- Románia Külügyminisztériuma, Külföldi állampolgároknak biztosított romániai ösztöndíjak a Külügyminisztériumon keresztül, <http://www.mae.ro/node/10250>
- Román Országgyűlés, 157/2011. sz. törvény a külföldi állampolgárok romániai tartózkodásának feltételeivel kapcsolatos normatív szabályok módosításáról, elérhető itt: [http://ori.mai.gov.ro/api/media/userfiles/Legea%20157%202011\(1\).pdf](http://ori.mai.gov.ro/api/media/userfiles/Legea%20157%202011(1).pdf)
- Soros Foundation Romania és Romanian Association for Health Promotion (2013), Immigrants Integration Barometer 2013, http://www.soros.ro/sites/default/files/en_126_IIB%202013_5%2007%2013_BF.pdf

Szlovák esettanulmány

- 617/2007. számú szlovák törvény a hivatalos fejlesztési együttműködésről (I. bekezdés, 7e) paragrafus)
- Action Aid: New study reveals biofuels carbon con, (2011. március 22.), <http://www.actionaid.org.uk/news-and-views/new-study-reveals-biofuels-carbon-con>
- CONCORD (2013), Spotlight Report on EU Policy Coherence for Development: The Real Life Impact of EU Policies on the Poor, <http://www.concordeurope.org/259-spotlight-on-eu-policy-coherence-for-development>
- Euractiv: EU governments fail to agree limits on food-based biofuels, <http://www.euractiv.com/energy/eu-governments-fail-agree-limits-news-532316>
- Az Európai Parlament és a Tanács 2009/28/EK irányelve (2009. április 23.) a megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról
- FAO/IFAD (2010), Jatropha: A smallholder bioenergy crop, <http://www.fao.org/docrep/012/i1219e/i1219e.pdf>
- Iiyama, Miyuki et al. (2013), Productivity of Jatropha curcas under smallholder farm conditions in Kenya, *Agroforestry Systems* 87(4), pp. 729-746, <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10457-012-9592-7#page-1>
- Ngotho, Agatha (2012), Kenya: Researchers Break Jatropha Myth, *All Africa* (2012. november 29.), <http://allafrica.com/stories/201211300144.html?page=2>
- OECD (2011), DAC Special Review of the Slovak Republic, <http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/49512222.pdf>
- Pearce, Fred (2013), Jatropha: it boomed, it busted, and now it's back, *CGIAR Research Programme on Water, Land and Ecosystems* (2013. április 10.), <http://wle.cgiar.org/blogs/2013/04/10/jatropha-it-boomed-it-busted-and-now-its-back/>
- A Szlovák Köztársaság Kenyai Nagykövetsége: Gazdasági információ Kenya területéről, [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_800D307120FE3607C125799800360A29_SK/\\$File/121204_EIT_Kena.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_800D307120FE3607C125799800360A29_SK/$File/121204_EIT_Kena.pdf)
- OECD: DAC statisztikák, <http://www.oecd.org/dac/stats/KEN.gif>
- A Szlovák Köztársaság Külügyekért és Európai Ügyekért Felelős Minisztériuma, Szlovák fejlesztési együttműködési stratégia Kenyával a 2014-2018 időszakra, [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_FA2D9426BC0CAA6FC1257C01002B3921_SK/\\$File/130923_Strategia_Kena_schvalena_vedenim_final.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_FA2D9426BC0CAA6FC1257C01002B3921_SK/$File/130923_Strategia_Kena_schvalena_vedenim_final.pdf)

Cseh esettanulmány

- A Cseh Köztársaság Külügyminisztériuma (2010): Act on Development Cooperation and Humanitarian Aid, http://www.mzv.cz/jnp/en/foreign_relations/development_cooperation_and_humanitarian/act_on_development_cooperation_and.html
- A Cseh Köztársaság Külügyminisztériuma (2013), *Czech Development Co-operation Report 2012*
- A Cseh Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztérium (2010), *Ethiopia's Agricultural Sector Policy and Investment Framework (PIF) 2010-2020*, <http://www.caadp.net/pdf/Ethiopia%20Post-Compact%20Investment%20Plan.pdf>
- Anseeuw W. et al. (2012), *Land Rights and the Rush for Land: Findings of the Global Commercial Pressures on Land Research Project*, International Land Coalition
- Cotula, L. et al. (2009), *Land grab or development opportunity? – Agricultural investment and international land deals in Africa*, FAO, IFAD és IIED, http://www.ifad.org/pub/land/land_grab.pdf
- DAC Special Review of the Czech Republic, <http://www.oecd.org/czech/45367897.pdf>
- ECHO (2013), *Ethiopia Factsheet*, http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/ethiopia_en.pdf
- EEAS (2013), *EU-Ethiopia Co-operation*, http://eeas.europa.eu/delegations/ethiopia/documents/eu_ethiopia/17052013eu_brochure.pdf
- Etióp Demokratikus Szövetségi Köztársaság (2011), *Poverty Reduction Strategy Paper: Growth and Transformation Plan 2010/11–2014/15*, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2011/cr11304.pdf>

- Etióp Demokratikus Szövetségi Köztársaság, Az Etióp Demokratikus Szövetségi Köztársaság Alkotmánya, 1995. Augusztus 21.
- Euroactiv (2013), EU governments fail to agree limits on food-based biofuels (2013. december 12.)
<http://www.euroactiv.com/energy/eu-governments-fail-agree-limits-news-532316>
- EuropeAid (2012), Country Strategy Paper for Ethiopia (2008-2013),
http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/scanned_et_csp10_en.pdf
- European Commission (2009), Directive 2009/28/EC of 23 April 2009 on the promotion of the use of energy from renewable sources and amending and subsequently repealing Directives 2001/77/EC,
http://ec.europa.eu/energy/renewables/biofuels/biofuels_en.htm
- European Voice (2013), Biofuel proposal to be watered down, (2013. december 5.),
<http://www.europeanvoice.com/article/imported/biofuel-proposal-to-be-watered-down/78931.aspx>
- Friends of the Earth (2010), Africa: up for grabs. The scale and impact of land grabbing for agrofuels,
http://www.foei.org/en/resources/publications/pdfs/2010/africa-up-for-grabs/at_download/file
- Glopolis (2010), Ethiopia's Food Insecurity: Europe's Role within the Broader Context of Food Flows, Climate Change and Land Grabs. A study on Policy Coherence for Sustainable Development,
<http://glopolis.org/en/articles/ethiopias-food-insecurity-eu-policies-food-flows-climate-change-and-land-grabs/>
- IFAD, Rural Poverty Portal: Ethiopia, <http://www.ruralpovertyportal.org/country/home/tags/ethiopia>
- IFPRI (2011), Crop Production in Ethiopia: Regional Patterns and Trends,
<http://www.ifpri.org/sites/default/files/publications/esspwp16.pdf>
- ILC (2012), Land Matrix, <http://www.landmatrix.org/>
- McClung, M. (2012), Focus on Land in Africa Brief: Ethiopia, <http://focus.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2012/04/Lesson-1-Making-Land-Rental-Markets-Work-for-Ethiopias-Rural-Poor.pdf>
- Rahmato, D. (2011), Land to the Investors: Large-Scale Land Transfers in Ethiopia, Land Governance for Equitable and Sustainable Development
- US government Global Hunger and Food Security Initiative, Ethiopia,
<http://www.feedthefuture.gov/country/ethiopia>
- World Resources Institute (2012), Large-Scale Acquisitions of Land in Ethiopia,
http://www.globalprotectioncluster.org/_assets/files/field_protection_clusters/Etiophia/files/HLP%20AoR/Ethiopia_Large_Scale_Land_Acquisitions_2012_EN.pdf

Szlovén esettanulmány

- A Szlovén Köztársaság kormánya és a Bosznia-Hercegovina Minisztertanácsa közötti megállapodás Bosznia és Hercegovina állampolgárainak foglalkoztatásáról a Szlovén Köztársaságban, <http://www.uradni-list.si/1/content?id=110715#!/Zakon-o-ratifikaciji-Sporazuma-med-Vlado-Republike-Slovenije-in-Svetom-ministrov-Bosne-in-Hercegovine-o-zaposlovanju-drzavljanov-Bosne-in-Hercegovine-v-Republiki-Sloveniji-in-Protokola-o-izvajanju-Sporazuma-med-Vlado-Republike-Slovenije-in-Svetom-ministrov-Bosne-in-Hercegovine-o-zaposlovanju-drzavljanov-Bosne-in-Hercegovine-v-Republiki-Sloveniji-%28BBHZD%29>
- COMIDE, Jelentés a szlovéniai migrációról és fejlesztésről,
http://www.mirovni-institut.si/data/tinymce/Projekti/comide_lana/pdf/Consistency%20of%20M&D%20in%20Slovenia.pdf
- OECD (2012), Special Review of Slovenia, <http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/50110911.pdf>
- Szlovénia Kormánya, Határozat a Nemzetközi Fejlesztési Együttműködésről 2015-ig,
http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/RA/Resolucija_MRS_eng.pdf
- Szlovénia Kormánya, Jelentés a 2012 évi szlovén nemzetközi fejlesztési együttműködésről,
http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/RA/Porocilo_2012.pdf
- Szlovénia Kormánya, Stratégia a munkarő vándorlásáról, 2010 – 2020,
http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumentum/pdf/Strategija_ekonomskih_migracij-2010-2020.pdf
- Törvény a Nemzetközi Fejlesztési Együttműködésről,
http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/RA/ZAKON_MRS_eng.pdf

Magyar esettanulmány

- Dr. Gyulai Iván (2009), Biomassza-dilemma, Magyar Természetvédők Szövetsége, http://www.mtvosz.hu/dynamic/biomassza_dilemma_2010.pdf
- Fidrich, Róbert (2013), The Return of the White Horse: Land Grabbing in Hungary, in: Land concentration, land grabbing and people's struggles in Europe; Borras S. jr. et al. (2013), http://www.tni.org/sites/www.tni.org/files/download/land_in_europe-jun2013.pdf
- Figyelő: Afrikában terjeszkedne Csányi Sándor agrárcége, Origo Vállalkozói Negyed (2011. Szeptember 28.), <http://vallalkozoi.negyed.hu/vnegyed/20110928-afrikai-privatizacios-palyazaton-vesz-reszt-csanyi-sandor-agrarcege-a-bonafarm.html>
- Friends of the Earth Europe (2010), Africa: up for grabs, http://foeeurope.org/agrofuels/FoEE_Africa_up_for_grabs_2010.pdf
- Friends of the Earth Europe, <http://foeeurope.org/curbs-food-speculation-victim-of-corporate-greed-161213>
- Friends of the Earth Europe, <http://foeeurope.org/no-end-hunger-harm-biofuels-121213>
- Friends of the Earth International (2012), Land, life and justice, http://www.foei.org/en/resources/publications/pdfs/2012/land-life-justice/at_download/file
- Gerasimchuk, Ivetta és Yam Koh, Peng (2013), The EU Biofuel Policy and Palm Oil: Cutting subsidies or cutting rainforest?, International Institute for Sustainable Development, 2013, http://www.foeeurope.org/sites/default/files/press_releases/iisd_eu_biofuel_policy_palm_oil_september2013.pdf
- Hélaine, Sophie et al. (2013), Impacts of the EU biofuel policy on agricultural markets and land use, Joint Research Centre, <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83936.pdf>
- Leiszen, Márton (2013), Hungary: Introduction to Hungarian International Development in: Developing Open, Rule-based, Predictable, Non-discriminatory Trade Relations with Priority ODA recipients, CEU, <http://cps.ceu.hu/sites/default/files/publications/cps-joint-pub-oda-trade-relations-report-2013.pdf>
- MTVSZ, Földszerzés a Világbank pénzén, http://mtvsz.blog.hu/2012/04/23/foldszerzes_a_vilagbank_penzen
- OECD (2011), Price Volatility in Food and Agricultural Markets: Policy Responses, www.oecd.org/tad/agricultural-trade/48152638.pdf
- Simpelwe, Ndinawe, Foreign investors dominate bids for Nansanga Bloc, The Post Zambia Online (2011. február 21.), http://www.postzambia.com/post-read_article.php?articleId=18424
- Távol Afrikától, Népszabadság Online (2012. november 4.), http://nol.hu/gazdasag/20121103-tavol_afrikatol
- ZDA receives only 2 bids for Nansanga bloc, farmlandgrab.org (2011. Június 28.), <http://farmlandgrab.org/post/view/19356>
- ZDA to conclude negotiations with the winner of the tender to develop Nansanga farm block, Lusakatimes (2012. január 8.), <http://www.lusakatimes.com/2012/01/08/zda-conclude-negotiations-winner-tender-develop-nansanga-farm-block>

Belga esettanulmány

- AgriCongo, Synthèse Projet Synergie et Complémentarité en République Démocratique du Congo, http://www.sosfaim.be/pdf/actualite/Synthese_synergie_18042012.pdf
- Belga Fejlesztési Együttműködési és Humanitárius Segítségnyújtási Főigazgatóság, Note stratégique pour le secteur de l'agriculture et de la sécurité alimentaire, http://diplomatie.belgium.be/fr/binaries/note_strategique_agriculture_securite_alimentaire_tcm313-126256.pdf
- Belga fejlesztési együttműködési stratégia, Note stratégique pour les situations de fragilité, http://diplomatie.belgium.be/fr/binaries/note_strategique_situations_de_fragilite_tcm313-223149.pdf
- Belga Képviselőház, Általános politikai jegyzet külpolitikai, külkereskedelmi és európai uniós témában, 2011 december 21., http://www.didierreynders.be/wp-content/uploads/2012/01/Note_de_politique_g%C3%A9n%C3%A9rale_Didier_Reynders.pdf
- Belga Technikai Együttműködés, DR Congo, <http://www.btcctb.org/en/countries/dr-congo>

- CONCORD (2013), Spotlight Report on EU Policy Coherence for Development: The Real Life Impact of EU Policies on the Poor,
<http://www.concordeurope.org/259-spotlight-on-eu-policy-coherence-for-development>
- DRC - Untapped potential - some data, IRIN (2012. február 17.),
<http://www.irinnews.org/report/94893/drc-untapped-potential-some-data>
- Levél Didier Reynders külügyminiszternek, AgriCongo,
http://www.triasngo.be/fileadmin/MEDIA/Nieuws/Lettre_AgriCongo_sept_2012_VDDR.pdf
- Loi relative à la Coopération au Développement, Moniteur Belge (2013. március 19.),
http://diplomatie.belgium.be/fr/binaries/loi_cooperation_au_developpement_19_mars_2013_tcm313-221450.pdf
- OECD (2013), Fragile States 2013, Resource and flow and trends in a shifting world,
<http://www.oecd.org/dac/incaf/FragileStates2013.pdf>

Belgium / CNCD-11.11.11

Centre National de Coopération au développement
Quai du Commerce 9
1000 Brussels -- Belgium
T +32 2 250 12 50
F +32 2 250 12 63
www.cncd.be

Csehország / FORS

České fórum pro rozvojovou spolupráci
Czech Forum for Development Cooperation
Vladislavova 12,
110 00 Prague 1 -- Czech Republic
T/F: +420 222 522 480
www.fors.cz

Észtország / AKÜ

Arengukoostöö Ümarlaud
Estonian Roundtable for Development Cooperation
Suur-Karja 23, Tallinn 10148 -- Estonia
T: +372 627 0191
www.terveilm.ee

Európa / EURODAD

European Network on Debt and Development
Rue d'Edimbourg 18-26,
Brussels 1050 -- Belgium
T: +32 2 894 46 40
F: +32 2 791 98 09
www.eurodad.org

Lengyelország / Grupa Zagranica

Noakowskiego 10/6a,
00-666 Warsaw -- Poland
T: +48 22 299 01 05
F: +48 22 207 25 60
www.zagranica.org.pl

Magyarország / HAND

Nemzetközi Humanitárius
és Fejlesztési Civil Szövetség
Budapest 1088 Szentkirályi u. 6. fsz. 3. -- Magyarország
T : +36 70 397 7647
www.hand.org.hu

Románia / FOND

The Romanian NGDO Platform
Calea 13 Septembrie, No. 85, Bl. 77C,
Ap. 74, Sector 5, 050713
Bucharest -- Romania
T: +407 34 325 662
F: +402 1 310 33 86
www.fondromania.org

Szlovákia / MVRO

Slovak NGDO Platform
Miletičova 7
821 08 Bratislava -- Slovakia
T: +421- 2 - 20 44 52 55
www.mvro.sk

Szlovénia / SLOGA

Slovenian Global Action
Povšetova 37
1000 Ljubljana -- Slovenia
T: +386 1 434 44 02
www.sloga-platform.org

A kiadvány megjelenését az Európai Unió támogatta. Annak tartalmáért egyedül a szerzők tartoznak felelősséggel, az Európai Bizottság semmilyen tekintetben nem vonható felelősségre a dokumentumban foglalt információk bármilyen módon történő felhasználása esetén.